

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

”Elämä on tosi kaunis ja hyvä”

- Aistien-menetelmä maahanmuuttajanaisten
kotoutumisen tukena

Roimola, Kaisa

2015 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

”Elämä on tosi kaunis ja hyvä” - Aistien-menetelmä
maahanmuuttajanaisten kotoutumisen tukena

Kaisa Roimola
Sosiaaliala
Opinnäytetyö
Syyskuu, 2015

Kaisa Roimola

”Elämä on tosi kaunis ja hyvä” - Aistien-menetelmä maahanmuuttajanaisten kotoutumisen tukena

Vuosi

2015

Sivumäärä

57

Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli kokeilla Aistien-menetelmää maahanmuuttajanaisten kotoutumistyössä sekä heidän voimaannuttamisessaan. Opinnäytetyössä nostettiin myös esille maahanmuuttajanaisten kotoutumisen haasteita, niihin liittyviä erityiskysymyksiä sekä pohdittiin, miten Aistien-menetelmää hyödyntämällä näihin voitaisiin vastata. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Hakunilan kansainvälisen yhdistyksen Koto3-hankkeen naistenryhmän kanssa. Valmis Aistien-tila oli esillä Lumon kirjastossa Vantaalla maaliskuussa 2015. Opinnäytetyön tavoitteeksi muodostui selvittää Aistien-menetelmän mahdollisuuksia maahanmuuttajanaisten kotoutumisen tukemisessa. Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden tavoitteena oli puolestaan tuottaa naistenryhmälle vertaistukea, hyvinvointia sekä uusia verkostoitumismahdollisuuksia. Valmiissa Aistien-tilassa esiteltiin maahanmuuttajanaisten omia kulttuureja sekä tarjottiin kohtaamispaikka kantaväestön ja maahanmuuttajien välille. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus koostui seitsemästä suunnittelu- ja verkostotapaamisesta, valmiin Aistien-tilan rakentamisesta sekä naistenryhmän haastatteluista.

Tavoitteiden toteutumista arvioitiin toiminnassa mukana olleen naistenryhmän jäseniä haastatteleamalla. Suuri osuus arvioinnissa oli myös suunnitteluprosessin aikana saaduilla palautteilla ja keskusteluilla sekä opinnäytetyön kirjoittajan omilla havainnoilla ja oppimispäiväkirjalla. Kaikkea saatua tietoa peilattiin ennalta asetettuihin tavoitteisiin sekä opinnäytetyössä käsiteltyyn teoreettiseen tietoon. Aistien-tilan suunnittelu koettiin mielekkääksi prosessiksi. Valmiin tilan suunnitteleminen ja rakentaminen antoi naisille onnistumisen kokemuksia. Aistien-tilaa suunnitellessa myös naisten toimijuus ja verkostoitumismahdollisuudet paranivat. Tutkimuksessa havaittiin, että Aistien-menetelmää voidaan hyödyntää myös maahanmuuttajanaisten suunnatussa toiminnassa, sillä sen avulla voidaan muun muassa tukea maahanmuuttajan omaa kulttuurillista taustaa ja vahvuuksia. Sen avulla voidaan myös nostaa esille maahanmuuttajiin ja muihin vähemmistöryhmiin liittyviä kysymyksiä. Toiminnan aikana koettiin tärkeäksi huomioida osallistujien kielitaito sekä riittävä ja tarpeeksi selkeä perehdyttäminen Aistien-menetelmään.

Monikulttuurisuus, maahanmuuttajat, kotoutuminen, naistyö, Aistien-menetelmä

Kaisa Roimola

“Life is so beautiful and good” - The Multisensory Space Method supporting the integration of immigrant women

Year	2015	Pages	57
------	------	-------	----

The main purpose of this functional thesis was to work with the Multisensory Space Method together with a group of immigrant women and examine the possibilities for using the method as a part of integration work and empowerment of immigrant women. This thesis was also meant to encourage discussion about the challenging points of immigration work especially for the female gender. The functional part of the thesis was performed with Hakunila International Organization and especially with the group of women from Koto3-project. The completed Multisensory Space was on show at Lumo library in Vantaa, March 2015. The functional part was aimed produce peer support, wellbeing and new network possibilities to the participating women. The physical Multisensory Space at Lumo library was built to introduce the women’s own cultures and to create a meeting place for local residents and immigrants. The functional part consisted of seven planning and network meetings, the building process and interviews.

Evaluation of the aims was done by interviewing participating women. An important role in the evaluating process was also given to all feedback and conversations as well as to the learning diary and observations of the author. All information obtained from the evaluation was reflected on from the perspectives of the theoretical parts of the thesis and the original aims. The planning process of the Multisensory Space was evaluated as an interesting experience and finishing the project gave experience of success to the women. During the process actorness and network possibilities expanded. The research showed that the Multisensory Space Method could be used in integration work because it empowers the cultural background identity and other strengths of immigrants. The method can also be used to raise discussion and visibility of immigrant and other minority groups. Considering the language proficiency of the participants and giving them adequately information about the method were seen as important things during the process.

Multicultural, immigrant women, Multisensory Space Method, women-specific social work, integration

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Maahanmuutto Suomessa	8
	2.1 Suomi maahanmuuttomaana	9
	2.2 Naiset maahanmuuttajina	10
3	Kotoutuminen.....	11
	3.1 Suomen kotouttamispolitiikka	13
	3.2 Maahanmuuttotyö	15
4	Maahanmuuttajanaiset kotoutumassa suomalaiseen yhteiskuntaan	17
	4.1 Suomalainen hyvinvointivaltiomallin perusteet ja naisystävällisyys	17
	4.2 Suomalaisen yhteiskunnan kohtaaminen maahanmuuttajanaisiin	20
	4.3 Maahanmuuttajanaisten kotoutumisen erityiskysymyksiä	21
5	Aistien-menetelmä.....	23
	5.1 Menetelmän taustalla	24
	5.2 Aistien-menetelmän prosessi.....	24
6	Opinnäytetyön tavoitteet.....	26
	6.1 Omat tavoitteet	26
	6.2 Tavoitteiden arviointimenetelmät	27
7	Opinnäytetyön toimintaympäristö	27
	7.1 Yhteistyökumppani.....	28
	7.2 Toiminta ohjaajana	29
8	Aistien-tilan suunnitteluprosessi	30
	8.1 Suunnittelun aloitus ja tutustuminen.....	31
	8.2 Aistien-tilan suunnittelua	33
	8.3 Verkostotapaamiset.....	36
	8.4 Valmis tila	37
	8.4.1 Valmiin tilan aistielementit	38
	8.4.2 Kohtaamisia Aistien-tilassa	39
9	Tavoitteiden toteutuminen.....	40
	9.1 Aistien-menetelmän prosessin analysointi	40
	9.2 Aistien-menetelmä maahanmuuttajanaisten kotoutumisen tukena.....	43
	9.3 Omat tavoitteeni	47
10	Pohdinta	48
	Lähteet	52
	Liitteet.....	56

1 Johdanto

”Nainen”

Tuska
Suru
Kärsimys
Raiskaus
Sota
Ja
Kodittomuus

Takana tuhottu elämä!
Edessä hämäräinen tie!

Kastepisara tippui suureen jokeen!

Maailma odottaisi minulta jotain!

Totuus vapautui!

Nainen aloitti laulamisen: ”Tahdon elää omaa elämäni.”
Siskot mukaan!

Bahar Mozaffari

Kuten Mozaffarin runosta ilmenee, saattaa maahanmuuttajanaisten matka kohti uutta elämää uudessa maassa olla epävarma ja monien aikaisempien kokemusten varjostama. Naiset kohtaavat uudessa kotimaassaan paikallisen kulttuurin odotukset, jotka olisi rakennettava yhteen oman kulttuurisen taustan kanssa. Uuden elämän alkuun vaikuttavat monet tekijät, joihin osaan uuden kotimaan yhteiskunta voi myös osallistua tukemalla ja kannustamalla maahanmuuttajaa.

Monikulttuurisuus on lisääntynyt Suomessa ja se on noussut myös monesti yleiseen keskusteluun yhteiskunnassa. Puheenvuoroissa ollaan oltu niin monikulttuurisuuden puolesta kuin vastaanakin. Sosiaalinen media kuten myös perinteisemmät mielenosoitusmarssit ovat toimineet näyttämöinä yksilöiden halulle ilmaista mielipiteitään aiheesta. Monikulttuuristuminen ja kulttuurien sekoittuminen tulee jatkumaan mitä todennäköisemmin myös tulevaisuudessa, joten on hyvä nostaa esiin siihen liittyviä ilmiöitä.

Toiminnallinen opinnäytetyöni keskittyy käsittelemään maahanmuuttajanaisten kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja pyrkii nostamaan esille nimenomaan naisten kotoutumiseen liittyviä haasteita sekä erityiskysymyksiä. Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa hyödynnettiin Aistien-menetelmää, joka on Laurea-ammattikorkeakoulussa kehitetty sosiaalialan menetelmä muun muassa yksilöiden ja ryhmien identiteetin tukemiseen sekä voimaannutta-

miseen. Menetelmää hyödyntämällä opinnäytetyössä pyrittiin selvittämään miten sen avulla voitaisiin tukea maahanmuuttajanaisia kotoutumisessa suomalaiseen yhteiskuntaan. Toiminnallinen osuus toteutettiin yhdessä Hakunilan kansainvälisen yhdistyksen Koto3-hankkeen naistenryhmän kanssa. Valmis menetelmän avulla tuotettu Aistien-tila oli esillä Lumon kirjastossa Vantaalla maaliskuussa 2015.

Opinnäytetyössä on ensin käsitelty maahanmuuttoon, maahanmuuttajanaisten kotoutumiseen sekä suomalaiseen hyvinvointiyhteiskuntaan liittyvää teoreettista tietoa. Toiminnallisessa osuudessa käytettyä Aistien-menetelmää ja sen taustalla olevia teoreettisia viitekehyksiä on myös avattu, jotta lukijalle selkeytyisi menetelmän käyttötarkoitus tämän opinnäytetyön yhteydessä. Yhteiskumppanin kanssa suoritettu toiminnallinen osuus on myös kuvattu Aistien-menetelmän prosessin ja suunnittelutapaamisten mukaisesti. Opinnäytetyön lopussa on arvioitu ennakkoon asetettujen tavoitteiden toteutumista erilaisilla arviointimenetelmillä saatuun materiaaliin peilaten. Arviointimenetelminä käytettiin toimintaan osallistuneiden naisten haastatteluja, prosessin aikana saatuja palautteita ja keskusteluja sekä kirjoittajan omia havaintoja ja oppimispäiväkirjaa. Opinnäytetyön pohdinnassa on koottu yhteen arvioinnin tulokset sekä peilattu niitä yhteiskunnalliseen merkitykseen. Osiossa on myös esitetty soveltamisehdotuksia Aistien-menetelmälle.

2 Maahanmuutto Suomessa

Nykyajan maailmassa on hyvin luonnollista ihmisten liikkuminen yli valtion rajojen. Euroopassa monikulttuurisuus on ollut osa elämää jo useamman vuosikymmenen aikana, mutta Suomessa kulttuurien moninaisuus väestössä on lisääntynyt vasta viimeisen kahden vuosikymmenen aikana. (Alitolppa-Niitamo, Fågel & Säävälä 2013.) Suomi onkin sijainniltaan tavattu nähdä hieman perifeerisenä maana Euroopan talous- ja politiikkakeskusten suhteen sekä myös maahanmuuton suhteen Suomi on historian aikana ollut enemmän poismuuttomaa kuin maahanmuuttomaa. Esimerkiksi toisesta maailmansodasta 1980-luvulle asti Suomesta oli yleistä lähteä siirtolaiseksi muihin maihin kuten Ruotsiin. Vasta 1990-luvulla maahanmuutto yleistyi myös Suomeen, mutta muihin Euroopan maihin verrattuna se on edelleenkin vähäistä. (Tuori 2009, 27.)

Muuttoliikkeisiin liittyy aina myös uusien riippuvuussuhteiden ja yhteyksien muodostumista, sillä muuttoliike on laajempi kokonaisuus kuin vain ihmisten siirtyminen asumaan uusiin maihin. Perheiden tilanne saattaa myös muuton vuoksi monimuotoistua, sillä esimerkiksi naisten muutto saattaa olla rajoitetumpaa heidän jäädessä huolehtimaan lasten kasvattamisesta ja hoidosta. Tästä syystä perheet saattavat viettää hajallaan pitkiäkin aikoja asuen eri maissa. (Martikainen & Tiilikainen 2007a, 23.) Maahanmuuttajaperheissä tällaista ylijäräistä arkea kutsutaan transnationaalisuudeksi, jossa oleellista siis on, että perheenjäseniä, läheisiä ja sukulaisia asuu edelleen aikaisemmassa kotimaassa tai muissa maissa. Monesti muualla asuvia sukulaisia tai läheisiä autetaan esimerkiksi lähettämällä heille rahaa ja he puolestaan tukevat sekä neuvovat perhettä. (Martikainen & Tiilikainen 2007b, 402.) Nämä transnationaaliset verkostot ovat yleensä mielletty maahanmuuttajien resursseina, joista he saavat muun muassa tukea, neuvoja ja ohjeita uuteen elämäänsä. Esimerkiksi perheen sisäiset transnationaaliset suhteet ovat tärkeitä ja usein ne saattavat toimia korvaavana tukena, jos uudessa maassa tukea ei ole riittävästi saatavilla ystäviltä tai viranomaisilta. (Tiilikainen 2007, 267, 282.)

Monikulttuuristunut arkielämä haastaa pohtimaan myös tyypillisen kansalaisuuden käsitettä. Keitä suomalaiset ovat nykyään? Miten vastaamme kulttuurien kirjon myötä syntyneisiin uusiin tilanteisiin? Arkielämässä on mahdollista huomata myös eri kulttuurien mukana tuomia tapoja, normeja ja arvostuksia, joita voi olla jopa vaikea ymmärtää tai ne tuntuvat vierailta. Samalla myös uusien kulttuurien ihmiset yrittävät ymmärtää suomalaista elämäntapaa ja toimintamalleja sekä saattavat kohdata monia haasteita asettuessaan Suomeen. (Alitolppa-Niitamo ym. 2013) On myös oleellista huomioida, että monella maahanmuuttajalla saattaa olla hyvin traumaattinen tausta saapuessaan Suomeen (Söderling 2013, 16).

Maahanmuuton ohella myös maahanmuuttaja käsitteenä on hyvin monitahoinen, eikä näin ollen tyypillistä keskivertomaahanmuuttajaa voida nimetä. Maahanmuuttajiksi luetaan muun muassa pakolaiset, turvapaikanhakijat, ulkomailta adoptoidut sekä työn perässä maahan muuttaneet. (Söderling 2013, 17.) Onkin arvokasta huomata maahanmuuttaja-käsitteen monimuotoisuus sekä se prosessi, jonka maahanmuuttajan roolissa oleva yksilö käy pohtiessaan omaa asemaansa ja paikkaansa uudessa yhteiskunnassa.

2.1 Suomi maahanmuuttomaana

Suomeen on 1980-luvulta asti saapunut maahanmuuttajia määrällisesti sen verran, että Suomi on saanut siitä pysyvästi muuttovoittoa (Söderling 2013, 19). Vuonna 2014 Suomeen saapui noin 31 500 maahanmuuttajaa, joista hieman yli 6700 ihmisellä muuttosyynä oli perhetaustainen muutto. Opiskelun ja työn takia Suomeen muuttaneiden määrät olivat suhteellisen samoja, molempien johdosta Suomeen oli muuttanut yli 5000 ihmistä. Kiintiöpakolaisia Suomeen saapui vuonna 2014 hieman yli 1000 ihmistä. Suomen kansalaisuutta haki vuonna 2014 lähes 11 500 ihmistä, joista suurimpana hakijaryhmänä olivat Venäjän federaation kansalaiset. Kansalaisuus myönnettiin samana vuonna lähes 8500 ihmiselle. (Maahanmuuttovirasto.)

Suomessa asui vuoden 2013 lopussa noin 301 500 ulkomaalaistaustaista ihmistä. Ulkomaalaistaustaiseksi lasketaan kaikki ihmiset, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Ulkomaalaistaustaisten prosentuaalinen osuus koko Suomen väestöstä oli 5,5 prosenttia. Suurimpina taustamaaryhminä, joista ihmisiä oli saapunut Suomeen, oli Venäjä (myös entinen Neuvostoliitto), Viro, Somalia, Irak ja entinen Jugoslavia. Ikkarakenteeltaan ulkomaalaistaustaiset poikkeavat huomattavasti suomalaistaustaisista, sillä heistä työikäisiä on noin 76,2 prosenttia, kun puolestaan suomalaistaustaisia työikäisiä oli 63,5 prosenttia. Erityisen paljon ulkomaalaistaustaisista oli 25-34 vuotiaita. (Tilastokeskus 2014, 20-22, 25-27.)

Sukupuolen mukaan tarkasteltuna Suomessa asui vuonna 2013 noin 153 000 ulkomaalaistaustaista miestä ja noin 148 500 ulkomaalaistaustaista naista. Vielä 1990-luvulla naisia muutti Suomeen hieman enemmän kuin miehiä, mutta 2000-luvulla miesten osuus on kasvanut hitaasti, siten että vuodesta 2005 miesten osuus on ollut suurempi kuin naisten. Sukupuolinäkökulman tarkastelussa on hyvä huomioda, että taustamaiden välillä on suuriakin eroja Suomeen saapuneissa miehissä ja naisissa. Esimerkiksi suurin miesten osuus oli Iso-Britanniasta saapuneilla, kun taas naisia oli huomattava enemmistö thaimaalaisista Suomeen muuttaneista. Seuraavaksi suurimpina taustamaaryhminä, joista naisten osuus oli suurempi kuin miesten, oli Filippiinit, Venäjä (mukaan lukien entinen Neuvostoliitto), Kiina ja Vietnam. (Tilastokeskus 2014, 28-29.)

Työttömyys koskettaa erityisesti sellaisia ryhmiä, joiden muuttosyy on muu kuin työperustainen. Valtaosa pakolaistaustaisista maahanmuuttajista kuuluu juuri tähän ryhmään. Suurin työttömyysaste maittain tarkasteltuna oli vuonna 2012 Irakin, Afganistanin, Somalian, Marokon ja Iranin kansalaisilla. Edelleen maittain tarkasteltuna Suomen työttömyysaste vuonna 2012 oli noin 10 prosenttia ja yhteensä kaikkien ulkomaisten työttömyysaste oli 20 prosenttia. Työttömyysastetta pienentää pidempään Suomessa oleskeltu aika. Ulkomailla syntyneillä naisilla työttömyys oli huomattavasti yleisempää kuin miehillä, etenkin alhaisemman kehitystason maiden naisten keskuudessa. Työllistymisen erot naisten ja miesten välillä tasoittuvat, mitä korkeampi lähtömaan kehitystason on ollut. (Tilastokeskus 2014, 41-46.)

2.2 Naiset maahanmuuttajina

Vielä 1990-luvulla Suomen maahanmuuttajaväestö oli hyvin miesvoittoista, mutta nykyään tilanne on tasoittunut siten, että maahanmuuttajanaisia on noin puolet kaikista maahanmuuttajista. Syinä naismaahanmuuttajien määrän nousuun on ollut muun muassa perheiden yhdistyminen ja avioliittojen solminen. Maahanmuuttajanaisten määrä maittain vaihtelee paljolti lältään naispuoliset maahanmuuttajat ovat keskimäärin suomalaisia naisia nuorempia, joka selittää myös heidän korkeampaa hedelmällisyyttään. (Martikainen & Tiilikainen 2007a, 15.)

Sukupuolinäkökulman huomioiminen maahanmuuttotutkimuksissa on ollut vähäistä, vaikkakin maahanmuuttoa on tutkittu jo monen vuosikymmenen aikana. Maahanmuuttajien joukossa on kuitenkin aina ollut mukana myös naisia ja usein maahanmuuttoon, kotoutumiseen sekä niihin liittyvät ilmiöt ovat hyvin sukupuolituneita. Eroja naisten ja miesten välillä löytyy siis muun muassa maahanmuuton syihin ja kotoutumiseen liittyen. Vahvat sukupuolinormit, odotukset ja tavoitteet ohjaavat usein maahanmuuttoprosessia, joka alkaa jo yksilön omassa kotimaassa. Maahanmuuttajanaisiin kohdistuu usein enemmän paineita oman kulttuurisen yhteisön ylläpitämiseen. Myös joidenkin alojen työvoimapula saattaa ohjata muuttovirtoja sukupuolituneesti. (Martikainen & Tiilikainen 2007a, 15, 21.)

Maahanmuuttajanaiset saattavat joutua eriarvoiseen asemaan miehiin nähden kotoutumista tarkastellen. Sukupuoli onkin yksi vaikuttava tekijä kotoutumisprosessiin. Maahanmuuttopoliittikka- ja järjestelmä voi sisältää rakenteita, jotka asettavat naiset ja miehet eriarvoisiin asemiin. Esimerkiksi kansainvälisiä avioliittoja koskevat säädökset voivat aiheuttaa eriarvoistavaa kohtelua naisten ja miesten välille, jos tiettyjen maiden osalta muutto on hyvin sukupuolistunutta. (Martikainen & Tiilikainen 2007a, 24.)

Muutto uuteen maahan tuo aina myös muutoksia perheen sisäiseen elämään. Esimerkiksi perheenjäsenten väliset roolit saattavat muuttua maahanmuuton seurauksesta. Perheen lapset ja nuoret sopeutuvat usein nopeammin uuteen maahan kuin vanhempansa, joka voi vaikuttaa

sukupolvien välisiin suhteisiin perheessä. Naisten asemaan saattaa liittyä suuriakin eroja kotimaan ja uuden maan välillä, jolla voi olla vaikutusta myös perheeseen. Monet maahanmuuttajanaiset tulevat hyvin patriarkaalisisista eli miesvaltaisista yhteiskunnista, joten uudessa maassa mahdollisuudet työn, koulutuksen ja itsenäisemmän elämän suhteen ovat huomattavasti suuremmat. Uusien mahdollisuuksien näkeminen saattaa toisaalta aiheuttaa naisille entisen aseman ja arvostuksensa murentumista. Oleellista onkin huomioida missä määrin naiset itse haluavat käyttää näitä mahdollisuuksia sekä kuinka hyvin ympäröivä yhteiskunta ja yhteisö heitä siinä tukevat. (Martikainen & Tiilikainen 2007a, 27.)

Maahanmuuttajanaisten taustat voivat vaihdella hyvin paljon ja monella naisella saattaa olla vaikeita traumaattisia kokemuksia kotimaistaan, jotka luonnollisesti vaikuttavat oman identiteetin ja naiseuden kokemiseen myös Suomessa. Esimerkiksi Väestöliiton erikoistutkija Minna Säävälän tutkimuksessa Kosovon albaaninaisista ja heidän kokemuksistaan naiseudesta, etnisyydestä ja väkivallasta tuli esille kuinka traumaattiset kokemukset kuten sotaraiskaukset säilyvät muistoissa ja vaikuttavat automaattisesti heidän käsitykseensä naisen roolista ja haavoittuvuudesta. Myös naiset, jotka eivät olleet itse joutuneet raiskatuiksi kokivat pelkoa ja naisten haavoittuvuutta. (Säävälä 2007, 73.)

3 Kotoutuminen

Tässä kappaleessa käsitellään maahanmuuttajan kotoutumista ja avataan hieman Suomen yhteiskunnan kotouttamisjärjestelmää sekä sen taustalla olevaa lainsäädäntöä. Kappaleen lopussa kerrotaan sosiaalialan maahanmuuttotyöstä, missä sitä tehdään sekä miten sen avulla voidaan tukea kotoutumista. Maahanmuuttotyötä avataan myös sukupuolierityisenä työnä.

Kotoutumisella tarkoitetaan prosessia, jonka aikana maahanmuuttaja tulee osalliseksi ympäröivää yhteiskuntaa. Prosessiin kuuluu tiedon, erilaisten taitojen ja käytännön toimintatapojen omaksumista sekä sosiaalisten verkostojen luomista. Oleellisessa osassa prosessin onnistumista on ympäröivän yhteiskunnan asenteet ja tukevat toimintatavat. Kotoutuminen tai sopeutuminen onkin siis kaksisuuntaista, jossa myös suomalaisen yhteiskunnalla on aktiivinen rooli. Yksilön kotoutumisella on parhaimmat edellytykset silloin, kun yhteiskunnan viranomaiset ja poliittiset linjaukset yhdessä kantaväestön kanssa antavat maahanmuuttajalle mahdollisuudet toimia yhteiskunnassa tasa-arvoisesti. (Alitolppa-Niitamo, Fågel & Säävälä 2013, 6-7.)

Maahanmuuttosyy on hyvin oleellinen asia kotoutumisen ja yhteiskuntaan integroitumisen aikana. Eri systä saapuvilla on erilaiset odotukset suomalaisen yhteiskunnan ja oman kulttuurin taholta sekä myös henkilön oman perheen taholta. Esimerkiksi työn tai opiskelun takia saapuneilla saattaa olla odotuksia oman uran etenemisestä tai toive löytää parempi

sosiaalinen asema, kun taas perhesyistä saapuneet saattavat keskittyä enemmän perheeseen. (Martikainen & Tiilikainen 2007a, 21-22.)

Maahanmuuttosyyt voivat tehdä maahanmuutosta joko positiivisen tai negatiivisen kokemuksen. Maahanmuuttajille on kuitenkin yhteistä se, että maahanmuutto on aina muutosta tuova tapahtuma, joka tuottaa stressiä ja joka voi puolestaan näkyä hyvin monessa arjen toiminnoissa. Kotoutumiseen liittyy usein uusien asioiden opettelua, mutta myös vanhojen ja tuttu-
jen asioiden jättämistä taakse. Maahanmuuttajan hyvinvointiin vaikuttaa paljolti se, kuinka hyvin ja miten nopeasti hän löytää tasapainon kahden kulttuurin välille. Maahanmuuttajan oma identiteetti on myös saattanut muuttua tai kadota kokonaan muuton seurauksena. Identiteetin menetys onkin yksi vaikuttavimmista muutoksista elämässä, joka voi aiheuttaa merkittävyyden ja arvottomuuden tunnetta. (Schubert 2013, 63-64, 69.)

Kotoutumista ja uuteen maahan asettumista edistää tunne siitä, että uudesta maasta tulee tutun turvallinen tunne maahanmuuttajalle. Tällaisessa tutussa ja turvallisessa ympäristössä ihminen on rento ja jaksaa keskittyä suunnittelemaan elämäntavoitteitaan. On kuitenkin huomioitava, että esimerkiksi pakolaistaustaiset maahanmuuttajat tulevat hyvin haastavista olosuhteista. He ovat voineet päästä pakoon kotimaistaan, mutta saattavat edelleen joutua asumaan uudessa maassa ilman lapsiaan tai puolisoaan. Pakomatkaan tai pakolaisleirillä oleskeluun on saattanut kuulua vaikeita ja traumaattisia kokemuksia, jotka aiheuttavat turvattomuuden tunnetta vielä pitkään uuteen maahan saavuttaessakin. (Schubert 2013, 64, 68.)

Kotoutuminen on maahanmuuttajalle prosessi, joka rakentuu kaikista maahanmuuttajan kontakteista niin yhteiskunnan instituutioihin kuin eri yhteisöihin ja ihmisiin. Yhteiskuntatieteiden tohtori ja dosentti Jaana Vuori kuvaa tilannetta, jossa maahanmuuttaja tuntee uuden maansa tapoja ja toimintamalleja niin hyvin, että toiminta yhteiskunnassa sujuu kohtalaisesti, arjen kansalaisuudeksi. Arjen kansalaisuuden rakentumista käy läpi yhtä lailla myös koko ikänsä Suomessa asunut henkilö, vaikkakin se on luonteeltaan erilaista kuin maahanmuuttajalla. Henkilön arjen kansalaisuuden rakentumisen prosessi on alati muokkautuva, eikä täysin valmista kansalaisuutta koskaan voida saavuttaa. (Vuori 2012, 235-236.)

Kotouttamisella puolestaan tarkoitetaan kaikkia niitä toimenpiteitä, jotka edesauttavat maahanmuuttajan kotoutumista yhteiskuntaan. Ohjauksella tarkoitetaan yksittäiseen henkilöön tai yhteisöön kohdistuvia toimenpiteitä, joilla edistetään kotoutumista. Ohjauksen onnistuminen riippuu paljolti vuorovaikutuksesta sekä siitä, ovatko kotoutumisen ja kotouttamisen olosuhteet suotuisat. Kotouttamistyö on usein hyvin viranomaiskeskeistä, joka saattaa olla viranomaiskeskeisyyteen tottumattomalle maahanmuuttajalle hämmentäväkin toimintatapa. Viranomaisroolissa toimiessa tulisikin kotouttamistyötä tekevän työntekijän huomioida maahanmuuttajan käsityksiä viranomaisista, sillä monet maahanmuuttajat ovat saattaneet omissa

kotimaissaan joutua viranomaisten vainon tai väkivallan kohteeksi. (Turtiainen 2013, 191-192.)

Kotouttaminen Suomessa on siis hyvin viranomaiskeskeistä, mutta yhteiskunnan puolelta kotouttamisessa on mukana monialainen kenttä eri tahoja viranomaisten lisäksi. Nämä eri tahot edistävät maahanmuuttajan kotoutumista erilaisten toimenpiteiden ja palveluidensa avulla. Pääosin maahanmuuttajille kuuluvat toimenpiteet ja palvelut järjestetään osana kuntien peruspalveluja sekä työ- ja elinkeinohallinnon palveluja. (Työ- ja elinkeinoministeriö.) Seuraavaksi kerrotaan enemmän näiden kotouttamistoimien taustalla olevista säädöksistä ja Suomen kotouttamispolitiikan linjauksista.

3.1 Suomen kotouttamispolitiikka

Suomea on tavattu pitää etnisesti ja kulttuurillisesti yhtenevänä kansana, vaikkakin käytännössä historian aikana Suomessa on eri vähemmistöjen kuten esimerkiksi saamelaisten ja romanien asemaan otettu kantaa ja heidän tilanteitaan parannettu. Suomessa oli siis jonkinlaisia kokemuksia vähemmistöistä ja heidän oikeuksistaan, kun maahanmuuton ensimmäisiä askelia alettiin ottaa 1980-luvulla. Tuolloin maahanmuuttoon liittyvässä politiikassa keskeiset aiheet painottuivat pääosin pakolaistaustaisen maahanmuuton kysymyksiin. (Saukkonen 2010, 33-34.)

Vuosien aikana maahanmuutto Suomeen on muuttunut, muun muassa sen määrä on lisääntynyt ja muuttosyyt ovat moninaistuneet, joten se on haastanut tarkastelemaan Suomen maahanmuuttopolitiikkaan. Esimerkiksi ensimmäinen maahanmuuttajien kotoutumista koskeva laki tuli voimaan vuonna 1999 ja maahanmuuttoa koskevat kysymykset alkoivat saada näkyvyyttä myös hallitusohjelmissa. Nykyään kotoutuminen mielletään kaksisuuntaiseksi prosessiksi, jossa vastuu kotoutumisesta ei ole pelkästään itse maahanmuuttajalla vaan myös ympäröivän yhteiskunnan tulisi olla valmis muutokseen ja vuoropuheluun maahanmuuttajien kanssa. (Kotouttamistyön taustaa.) Suomen tämän päivän kotouttamispolitiikassa korostetaan maahanmuuttajien tasa-arvoista asemaa yhteiskunnan palveluiden saajina ja sen jäsenenä olemisena sekä maahanmuuttajan omaa aktiivisuutta kotoutumiseen. (Miettinen, Jokinen & Mikkonen 2013, 180.)

Suomen kotouttamispolitiikkaa ohjaa Sisäministeriön luoma maahanmuuton tulevaisuus 2020-strategia, johon on koottuna toivutut maahanmuuttopolitiikan kehityssuunnat sekä tavoitteet. Strategian mukaisten toimenpiteiden käytännön toteutumisesta vastaa eri hallinnonalat, mutta myös valtion kotouttamisohjelma sisältää strategian aihealueita. Toimenpiteiden onnistumisessa oleellista on kaikkien tahojen sitoutuminen. (Sisäministeriö 2013, 23.)

Strategiassa on selvitetty Suomen maahanmuuton nykytilaa sekä arvioitu miten se tulee muuttumaan vuoteen 2020 mennessä. Kansainvälinen liikkuvuus tulee lisääntymään edelleen ja sen taustalla tulee olemaan yhä moninaisempia syitä. Lisääntyvällä liikkuvuudella voidaan vastata positiivisesti Suomen huoltosuhteen muutoksiin, mutta toisaalta on myös valmistauduttava liikkuvuuden tuomiin yhteiskunnallisiin muutoksiin. Maahanmuuttajien työllistymistä tulisi tukea entistä paremmin, jotta sillä voitaisiin paikata mahdollisimman hyvin tulevaa työllisyysvajetta. Yhteiskunnan moninaistumisen myötä saattaa haasteena olla eriarvoistuminen, jota voidaan kuitenkin torjua tukemalla maahanmuuttajien asemaa yhteiskunnassa. (Sisäministeriö 2013, 12.)

Strategian yksi tavoitteista on pyrkiä tukemaan maahanmuuttajia osallisina yhteiskuntaa. Tätä voitaisiin julkisten palvelujen ohella tukea järjestötoiminnalla, joka voisi auttaa maahanmuuttajia luomaan verkostoja sekä kartuttamaan arjessa selviytymisen taitoja. Järjestöjen toiminnan kautta voidaan lisätä myös vuoropuhelua kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien välille. (Sisäministeriö 2013, 18.) Lotta Kokkosen (2010, 87-89, 133-134) väitöskirjan tutkimuksissa tuli esille, että pakolaistaustaiset maahanmuuttajat toivoisivatkin enemmän kanssakäymistä ja ystävyyssuhteita kantasuomalaisten kanssa. Tämä vuorovaikutus tukisi kielenoppimisen lisäksi maahanmuuttajien kokemusta yhteiskuntaan kuulumisesta ja hyväksytyksi tulemisesta. Ystävyyssuhteiden solmiminen ja suomalaisiin tutustuminen koettiin tosin haastavana ja niiden syiksi arveltiin muun muassa suomalaisten ujoutta, sulkeutuneisuutta ja negatiivisia asenteita maahanmuuttajia kohtaan.

Strategiassa on kiinnitetty huomiota erityisesti maahanmuuttajanaisten asemaan. Naiset saattavat jäädä kotouttamistoimien ulkopuolelle miehiä helpommin, sillä heidän vastuullaan on usein perheestä huolehtiminen. Maahanmuuttajanaisilla on haasteita sijoittua työmarkkinoille, joten strategialla halutaan panostaa etenkin sellaisten maahanmuuttajanaisten työllistymiseen, jotka tulevat kulttuureista, joissa naisten työssäkäynti on harvinaisempaa. (Sisäministeriö 2013, 20.) Maahanmuuttajanaisten nostaminen esille strategiassa onkin erittäin tärkeää, sillä Suomen kotouttamisjärjestelmän hyvin keskeisenä tavoitteena on saada maahanmuuttajat osallisiksi yhteiskuntaa erityisesti työllistymisen kautta. Tämän takia esimerkiksi kotiäidit, saattavat helposti jäädä kaiken avun ja tuen ulkopuolelle. He eivät myöskään pääse yhtä helposti osallisuuden ja yhteiskuntaan kuulumisen kokemukseen. (Vuori 2012, 259.)

Kotoutumislaisissa on määritelty, että valtakunnallista kotouttamisen kehittämistä ja edistämistä varten on tehtävä kotouttamisohjelma. Sen laadinnasta vastaa Työ- ja elinkeinoministeriö, mutta lopullisen päätöksen ohjelman sisällöstä tekee valtioneuvosto aina neljäksi vuodeksi eteenpäin. Valtion kotoutumisohjelma sisältää keskeisten ministeriöiden kirjaamat tavoit-

teet ja toimenpiteet, joilla kotouttamista voitaisiin kehittää seuraavien vuosien aikana. (Kotouttamislaki 2010.)

Vuosille 2011-2015 laadittuun valtion kotouttamisohjelmaan on painopisteiksi määritelty muun muassa yhteisöllisen kotouttamisen vahvistaminen, perheiden tukeminen peruspalveluiden avulla, maahanmuuttajien työllistymisen edistäminen sekä ulkomaalaisten opiskelijoiden näkeminen voimavarana. Erityisesti maahanmuuttajanaisten työllistymisen edistämisen tarve on huomioitu ohjelmassa, sillä heidän työllistyminen on edelleen haastavampaa kuin miespuolisten maahanmuuttajien. Maahanmuuttajanaiset jäävät miehiä helpommin myös peruspalveluiden ulkopuolelle. Puolison tuki onkin erityisen tärkeää naisille, jotka pyrkivät hakeutumaan esimerkiksi koulutuksen piiriin. Tuen puuttuminen saattaa johtaa erityisesti kouluttamattomien maahanmuuttajanaisten syrjäytymiseen yhteiskunnasta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 9-10, 12, 55.)

3.2 Maahanmuuttotyö

Kunnat ovat päävastuussa kotouttamistoimien järjestämisestä, mutta niiden lisäksi vastuuta kotouttamistoimien järjestämisestä jakaa työ- ja elinkeinotoimisto. Onnistuneet kotouttamistoimet edellyttävät palveluiden saatavuutta, henkilöstön ammattitaitoa sekä maahanmuuttajien perustarpeiden tunnistamista. (Kotouttamista edistävät toimenpiteet.)

Maahanmuuttajatyön tarkoituksena on pyrkiä vahvistamaan maahanmuuttajien sosiaalisia oikeuksia sekä kotouttamaan heidät osallisiksi suomalaista yhteiskuntaa siten, että he eivät joutuisi luopumaan omasta kulttuurisesta taustastaan. Asiakkaan kulttuurinen tausta tulee työntekijälle väistämättä esiin maahanmuuttajatyön asiakaskohtamisissa, mutta tätä tietoa tärkeämpää olisi tutustua asiakkaaseen itseensä ja hänen tarinaansa, jotta työskentely etenisi tavoitteellisesti. Maahanmuuttajatyölle antaa erityistä haastetta myös se, millaisessa asemassa eri perheen- ja suvun jäsenet ovat. Esimerkiksi ketkä määritellään kuuluviksi ydinperheeseen Suomessa ja miten se eroaa maahanmuuttajan oman kulttuurin määrittelystä. Muun muassa erilaisten kulttuuristen perhesuhteiden lisäksi sukupuolen ja seksuaalisuuden ymmärtäminen edesauttaa arjen kansalaisuuden toteutumista. (Vuori 2012, 240, 243, 245.)

Tutkija Kathleen Valtonen (2008, 6, 14-15) jaottelee kirjassaan maahanmuuttajien parissa tehtävää sosiaalialan työtä sen mukaan mikä niiden tavoite on. Englanninkielinen termi ”settlement work” tähtää enemmän maahanmuuttajien akuuttien ja käytännön asioiden hoitamiseen heti uuteen maahan saapussa, kun puolestaan termillä ”integration practices” viitataan toimintoihin, joilla pyritään pidempiaikaiseen kotoutumiseen.

Pakolaistaustaisten maahanmuuttajien parissa tehtävä ohjaustyö onkin usein käytännönläheistä neuvontaa ja avustamista arkisissa asioissa. Esimerkiksi vastaanottokeskuksien ohjaustyössä ei ole käytössä yleisiä menetelmiä vaan asiakastilanteissa edetään yksilöllisesti kunkin asiakkaan ongelmia ratkoen. Työssä korostuu kuitenkin vuorovaikutusosaaminen, sillä asiakastilanteet ovat hyvin erilaisia ja nopeasti vaihtuvia. Monikulttuurisessa maahanmuuttotyössä saattaa ilmetä usein väärinymmärryksiä ja -käsityksiä, mutta työntekijän ymmärrys ja tietoisuus eri kulttuurien erityispiirteistä saattaa vähentää niitä. (Miettinen, Jokinen & Mikkonen 2013, 183-184.)

Kotoutumisen kannalta on myös tärkeää, että maahanmuuttajille suunnattuja palveluita on helposti saatavilla ja että myös muut tekijät mahdollistavat niihin osallistumisen. Esimerkiksi maahanmuuttajan motivoituminen kielen opiskeluun tarvitsee oikein kurssin löytymisen, luontevan vuorovaikutuksen kantaväestön kanssa sekä aikaa, jolloin maahanmuuttajalla ei ole perheensä hoitamisen velvoitteita. Oikea aika opiskella uutta kieltä on mahdollisimman pian maahanmuuton alkuvaiheessa, jolloin motivaatio on usein korkealla. Tärkeää on myös tiedottaminen muun muassa laeista, työmarkkinajärjestelmästä, koulutuksesta ja terveydenhuollosta. (Säävälä 2009, 46.)

Maahanmuuttajayhdistysten määrä Suomessa alkoi kasvaa 1990-luvulla maahanmuuton lisääntymisen johdosta. Myöhemmin säädetyssä kotouttamislaissa korostettiin myös maahanmuuttajien omien verkostojen ylläpidon tärkeyttä kotoutumisessa, joten yhdistysten toimintaperiaatteissa alettiin painottaa kotoutumista. Yhdistysten välityksellä voidaan tarjota maahanmuuttajille omaan kulttuuriin ja kieleen liittyvää toimintaa, joka tuo tuttuja sosiaalisia kontakteja maahanmuuttajille. Tämän lisäksi ne toimivat myös maahanmuuttajien kotoutumisen tukena. Maahanmuuttajanaisten suunnattujen yhdistysten ja toiminnan määrä on myös kasvanut viime vuosien aikana. Naisia on yhdistysten toiminnassa mukana, mutta toiminnalla saateen vahvistaa sukupuolirooleja ja naisten sekä miesten asema on usein samankaltainen kuin heidän kotimaissaan, etenkin uskonnollisissa ja etniskulttuurisissa yhdistyksissä. Esimerkiksi naisille ja miehille on usein erillistä toimintaa ja eri ohjaajat. (Pyykkönen 2007, 106-107, 110.)

Monikulttuuristen maahanmuuttajanaisyhdistysten perusteena on usein tasa-arvoon ja ihmisoikeuksiin liittyvät teemat ja niiden pohjalta pyrkiä edistämään maahanmuuttajanaisten kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Toiminnan keskiössä on usein myös naisten auttaminen tunnistamaan heidän omat oikeutensa naisina. Lisäksi ne auttavat kulttuureille ominaisten naisidentiteettien säilymisessä uudessa maassa, sillä naiseutta käsitellään usein erilaisen toiminnan aikana kuten juhlissa ja liikuntatoiminnassa. (Pyykkönen 2007, 122.)

Sukupuolen mukaan eriytetyn toiminnan hyötyjä on usein sen voimaannuttava vaikutus osallisille. Esimerkiksi tyttöryhmissä tytöt voivat olla vapautuneemmin ja keskusteluun on mahdollista ottaa herkempiä aiheita kuten naiseuden ja seksuaalisuuden teemoja. Maahanmuuttajille suunnattu toiminta halutaan usein eriyttää nimenomaan sukupuolen ennemmin kuin kulttuurisen taustan mukaan. Toiminta kokoaa kuitenkin usein vain maahanmuuttajataustaisia ihmisiä, eikä kantaväestöön kuuluvia juurikaan ole mukana. Toiminnalle, jossa on mukana niin maahanmuuttajia kuin kantaväestöäkin, olisi kuitenkin kysyntää ja tarvetta. (Honkasalo 2012, 278.)

Toisaalta sukupuolen mukaan suunnatulla toiminnalla saatetaan jopa vahvistaa kaavamaisia sukupuolirooleja. Esimerkiksi tyttöryhmien aiheina saattaa usein olla kauneudenhoitoon, käsitöihin tai ruuanlaittoon liittyviä teemoja kun taas pojille tarjotaan toiminnallisia ja liikunnallisia teemoja. Usein tyttötyössä myös korostetaan sitä, että Suomi on tasa-arvoinen maa, jossa naiset ja miehet ovat samalla tasolla osallisina yhteiskunnassa. Kuitenkin, jos tarkastellaan esimerkiksi nuorille suunnattua ryhmätoimintaa, niin se on hyvin sukupuolittunutta. (Honkasalo 2012, 282, 290.)

Sukupuolisensitiivinen työ saattaa näin ollen herkästi muodostua synonyymiksi nais- sekä tyttötyölle, joka puolestaan haastaa pohtimaan sitä, miksi tasa-arvoon liittyvät kysymykset liitetään usein pelkästään naisia koskeviksi sekä miksi naisten tai tyttöjen tulisi ratkaista näitä kysymyksiä. (Honkasalo 2012, 281.)

4 Maahanmuuttajanaiset kotoutumassa suomalaiseen yhteiskuntaan

Kappaleessa käsitellään suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa ja sitä millaiset edellytykset se antaa maahanmuuttajanaيسille sekä heidän kotoutumiselleen. Kappaleessa tarkastellaan myös keskeisimpiä haasteita, joita maahanmuuttajanaiset kohtaavat kotoutuessaan uuteen kotimaahan.

Suomen hyvinvointivaltiomalli kuuluu Pohjoismaiseen malliin, jota on pidetty hyvin naisystävällisenä. Sen yhtenä tärkeimpänä piirteenä on naisten oikeus työntekoon. (Anttonen & Sipilä 2009, 85.) Tämän kappaleen tarkoitus onkin herättää kysymyksiä ja pohdintaa siitä tukeeko tällainen hyvinvointivaltiomalli nimenomaan naismaahanmuuttajien kotoutumista.

4.1 Suomalainen hyvinvointivaltiomallin perusteet ja naisystävällisyys

Suomalaisen yhteiskunnan matka hyvinvointivaltioksi alkoi noin 50 vuotta sitten, jolloin myös nais- ja sukupuolikysymykset nousivat esiin naisliikkeen vahvistumisen myötä. Aikaisempina vuosina sukupuolten välisiä suhteita oli rikkonut muun muassa naisten vastuunotto miehille

kuuluvista tehtävistä sotavuosien aikana. Tuolloin naiset tottuivat myös hoitamaan monia yhteiskunnallisia asioita ja käymään töissä. Sukupuolikysymykset ja politiikan naisistuminen olivat pohjaa sosiaalipalvelujen laajenemiselle ja yhteiskunnan hoivajärjestelmän luomiselle. Sosiaalipolitiikalla pyrittiin tukemaan naisten mahdollisuutta ansiotyöhön. Pohjoismaissa Suomi mukaan lukien hyvinvointivaltion muodostumista voidaan siis pitää hyvin naispoliittisena aikana. Naisille hyvinvointivaltio on mahdollistanut yksilöitymisen ja irtautumisen patriarkaalisesta perhejärjestyksestä sekä edesauttanut lastenhoidon ja työssäkäynnin yhteensovittamista. Naisten oikeus ansiotyöhön on edelleen tänäkin päivänä yksi tärkeimmistä hyvinvointivaltion vaatimuksista. (Anttonen & Sipilä 2009, 54, 62, 82, 86-89.)

1980-luvulla sukupuolinäkökulman yleistettyä sosiaalipolitiikassa, tutkimuksissa huomattiinkin, että julkiset palvelut olivat naisille hyvin tärkeitä. Naisystävällisessä hyvinvointivaltiossa julkiset palvelut kuten kunnan palvelut ovat hoidettu ja tuotettu niin hyvin, että ne suovat naisille mahdollisuuden käydä töissä. Julkiset palvelut myös toimivat toisinpäin eli ne tuottavat naisille merkittävästi työpaikkoja. 1990-luvun laman jälkeen julkinen sektori on kokenut suuria muutoksia ja uudistuksia, joita on usein perusteltu tehostamis- ja säästötarpeilla sekä toimintaympäristön muutoksilla. Julkinen sektori tuotetaan yhä useammin yksityisenä palveluna, joka heikentää naisten asemaa työmarkkinoilla, mutta myös palvelujen saajan asemaa. Esimerkiksi palvelujen vähäisyys ja niiden hankinnan vaikeus sekä niukkuus aiheuttavat sen, että niitä yrittää paikata muun muassa saajat itse ja omaiset. Tämä johtaa ihmisten eriarvoistumiseen palvelujen saannin suhteen, sillä yksityisesti tuotetut palvelut eivät ole kaikkien saatavilla taloudellisista syistä. (Eräsaari 2010, 210, 212-213, 217, 220-221.)

Pohjoismaiseen hyvinvointivaltion erityisyyteen kuuluu hyvin oleellisena osana universalismi. (Anttonen & Sipilä 2009, 147.) Myös suomalaiseen sosiaalipolitiikkaan kuuluu vahvasti universalismi, jonka mukaisesti kansalainen on oikeutettu sen maan etuihin sekä palveluihin. Suomalaisen kansallista itseymmärrystä pohtiessa sosiaalipolitiikan näkökulmasta, universalismi voidaan kuitenkin nähdä erottelevana tekijänä - se jakaa kansalaisia kahteen leiriin, niihin, jotka ovat oikeutettuja maan palveluihin ja niihin, jotka eivät ole. (Nätkin 2002, 182.)

Pohjoismaissa tasa-arvoon kiinnitettiin voimakkaasti huomiota 1970- ja 1980-luvuilla naisliikkeen myötä. Pohjoismaita onkin pidetty tasa-arvon mallimaina ja Suomessa tasa-arvon oletetaan olevan lähes itsestään selvä ja luonnollinen asia. Herkästi sukupuolten väliseen tasa-arvoon liitetään mielikuvat myös muista tasa-arvon alueista kuten ihmisten ihmisarvon kunnioittamisesta sekä taloudellisista ja sosiaalisista eduista. Pohjoismainen tasa-arvokäsitys korostaa naisten ansiotyötä ja näkee sukupuolieroja korostavan ajattelumallin eriarvoistavaksi ja vanhanaikaiseksi. Naiskeskeinen ja sukupuolieroja korostava feminismi puolestaan näkee naiset äiteinä, joiden panos yhteiskunnalle ei olisi palkkatyö vaan hoivan ja perheen ylläpito. (Julkunen 2010, 66, 70-71, 78.)

Myös suuressa osissa maailman maista on liberalismien myötä saavutettu sukupuolten välinen tasa-arvo, tosin se voi olla hyvin muodollinen. Kansalaisuus on saattanut pysyä hyvin sukupuolitettuna vaikka naisille on taattu samanlaiset oikeudet ja velvollisuudet. Monissa maissa naiset ovat edelleen aliedustettuja erilaisilla elämäntilanteilla ja yhteiskunnan julkisessa kuvassa. (Julkunen 2010, 29.) Sukupuolten välistä tasa-arvon toteutumisen arviointia monimutkaistaa muun muassa sosiaalisten ja kulttuuristen erojen lisääntyminen yhteiskunnissa. Naiset ovat keskenään hyvin erilaisia, samoin kuin miehet. Sekä naisten että miesten ryhmän sisälle saattaa muodostua luokkeroja ja eriarvoisuutta. Monikulttuurisessa yhteiskunnassa vähemmistöillä on erilainen identiteetti ja näkemys sukupuolisesta tasa-arvosta, jonka tunnustaminen ja hyväksyminen saattaa olla uhka yhteiskunnan yleiselle tasa-arvokäsitykselle. (Julkunen 2010, 119.)

Monikulttuurisuudessa kansainvälinen feminismi näkee kulttuurisen monipuolisuuden sekä eri kulttuurien kunnioittamisen. Jokainen maahanmuuttaja saa siis tunnustaa omaa kulttuuriaan. Toisaalta feminismi nostaa esille kulttuurisia konflikteja, jotka usein koskevat naissukupuolta. Tämä luo kuvaa maahanmuuttajanaisesta heikkona ja avuttomana yksilönä, joka patriarkaalisessa yhteiskunnassa on täysin miehen vallan alla. Usein saatetaan myös nähdä, että nämä naiset ovat pelastettava pohjoismaisen tasa-arvon piiriin. Tässä suhteessa pohjoismainen universalismi ja tasa-arvidentiteetti saattaa aiheuttaa ristiriitaa kahden kulttuurin välille, kun oletetaan, että maahanmuuttaja jättää kokonaan omat kulttuuriset uskomuksensa. (Julkunen 2010, 211-212.)

Kotityö voidaankin nähdä mielenkiintoisena tasa-arvokäsityksenä sosiaalipolitiikassa. Se on yhteiskunnalle välttämätöntä työtä, mutta palkattomuuden takia, se tekee tekijänsä riippuvaiseksi joko perheen muista tuloista tai sosiaaliturvasta. Kotitöiden haasteena on myös se, että ne jäävät helposti näkymättömiksi ja tunnustamatta sekä niiden tekijä jää helposti yhteiskunnan ulkopuolelle. Kotitöistä muodostuu kuitenkin usein toinen työvuoro, jos niiden tekijä käy päivisin ansiotyössä. Tämä kokonaisuus puolestaan rajaa työmarkkinamahdollisuuksia sekä osallisuutta muuhun toimintaan. (Julkunen 2010, 160-161.)

Politiikassa ja sosiaalipolitiikassa herättiin 2000-luvulla pohtimaan maahanmuuton kotouttamiskysymyksiä, joista haastavimpana nähtiin työllistymisen vaikeus maahanmuuttajien keskuudessa. Varsinkin pakolaisina saapuneiden maahanmuuttajanaisten tilanne on hyvin haastava. Maahanmuuttajanaiset muodostavat hyvin heterogeenisen ryhmän, jonka on haastavaa löytää oma paikkansa Suomen työmarkkinoilta muun muassa kaksoissyrjinnän ja naisen paikkaa koskevien käsitysten vuoksi. Esimerkiksi teknisen, hyvin miehiseksi mielletyn koulutuksen omaava maahanmuuttajanaisten saatetaan Suomessa ajaa naismaiseen ammattiin kuten siivoojaksi tai lähihoitajaksi. (Julkunen 2010, 211.)

4.2 Suomalaisen yhteiskunnan kohtaaminen maahanmuuttajanaisiin

Globalisoituvassa maailmassa yksilöt joutuvat pohtimaan kulttuurisia identiteettejään ja näkemään oman kulttuurinsa uudella tavalla (Hall 2003, 88). Suomalainen yhteiskunta on nykyään yhä monikulttuurisempi ja kohtaamiset ihmisten välillä ovat hyvin moninaistuneita. Monikulttuurisuus haastaakin yhteiskuntaa pohtimaan kulttuurista yhtenäisyyttä ja kansallista identiteettiä sekä käsityksiä sukupuolesta. Toisaalta yhteiskunnassa on vahvistunut myös tiukemmat rajaukset kansalaisiin kuuluvien ja ”ulkopuolisten” välille, joka näkyy ulospäin esimerkiksi yleisissä verkkokeskusteluissa. (Keskinen & Vuori 2012, 9.)

Julkisella keskustelulla voidaan vaikuttaa myös valtaväestön suhtautumiseen maahanmuuttajia kohtaan. Tiedotusvälineissä käytävässä keskustelussa saatetaan keskittyä epäolennaisiin tai vähemmän tärkeisiin kotouttamista koskeviin aiheisiin. Maahanmuutto voidaan myös erheellisesti liittää muihin sosiaalisiin kysymyksiin. Esimerkiksi työpaikoista kilpailemiseen ja siitä aiheutuvaan epävarmuuteen liittyvään keskusteluun yhdistettynä suhtautuminen maahanmuuttajia kohtaan saattaa saada negatiivisen kaiun. (Euroopan unioni 2010, 55.)

Medialla on siis vaikutusta siihen millaisena kansakunta nähdään ja keitä siihen esimerkiksi kuuluu. Median luoma kuva kansasta saattaa olla joko hyvin monipuolinen sisältäen erilaisia kansa- ja vähemmistöryhmiä, mutta se voi olla myös stereotyyppioihin perustuva yksipuolinen kuva. Nämä kuvaukset ovat usein myös sukupuolittuneita. Maahanmuuttajiin nämä mediassa tuotetut näkemykset voivat vaikuttaa heidän käsitykseensä siitä kuuluvatko he osallisiksi yhteiskuntaa vai eivät. (Nikunen 2012, 155.) Median luomat asenteet maahanmuuttajia ja pakolaisia kohtaan voivat myös vaikuttaa heidän kotoutumiseen ja uuden identiteetin rakentumiseen (Berg 2012, 17).

Valtiotieteiden tohtori Kaarina Nikunen (2012, 164) on tutkinut maahanmuuttajanuorten median käyttöä sekä heidän tulkintojaan medioiden luomista kuvista. Hän on haastatellut nuoria maahanmuuttajia ja näissä haastatteluissa nousi esiin muun muassa se, että etenkin nuoret tytöt kokivat tullessa määrätellyksi oman kulttuurinsa kautta. Heitä saatettiin siis stereotyyppioihin perustuen pitää uhreina ja alistetussa asemassa olevina. Haastattelujen nuoret olivat myös kohdanneet kulttuurisia oletuksia, joita esimerkiksi median uutisoinnit olivat luoneet.

Suomalaisuuden ja maahanmuuttajuuden välistä suhdetta tarkasteltaessa sukupuolen merkitystä ei tulisi ymmärtää erillisenä tekijänä. Sukupuolinäkökulma määrittelee myös osaltaan käsityksiämme rodullisesta erilaisuudesta. Suomalaisesta kulttuurista tarkasteltuna näemme usein maahanmuuttajanaiset alistetuiksi ja maahanmuuttajamiehet liitetään herkästi rikollisuuteen. Suomalaiset naiset puolestaan mielletään olevan tasa-arvoisessa asemassa miehiin

nähdän ja suomalaiset miehet taas nähdään patriarkkaalisina ja naisia puolustavina vastuunkantajina. (Keskinen & Vuori 2012, 8-9.)

Naisten ulkonäöstä kuten esimerkiksi siitä, että käyttääkö hän kulttuurilleen tai uskonnolleen tunnusomaisia vaatteita, on muovautunut yhteiskunnassa hyvin symbolinen arvo. Sen perusteella voidaan määritellä naisten kansallista identiteettiä sekä sitä kuuluuko hän osalliseksi vallitsevaa yhteiskuntaa. (Keskinen & Vuorio 2012, 14-15.)

Helsingin yliopiston opettaja Minna Seikkula ja sosiaalityöntekijä Minna Rantalaiho ovat tutkineet naiskansalaisuutta romaniväestön näkökulmasta. Heidän haastatteluissaan ilmeni, että romanikulttuurissa naiseus liittyy vahvasti äitiyteen sekä perheestä ja kodista huolehtimiseen. Myös nuoremmalle ikäpolvelle on siirretty kyseistä perhemallia ja ajattelutapaa. Naisille tyypillisinä tehtävinä nähtiin myös lasten hoitaminen ja kasvattaminen romani-identiteettiin sekä romanikulttuurin ylläpitäminen. Toisaalta haastatteluissa ilmeni myös se, että romaninaiset kokivat kodin ja lastenhoidon kunnia-asiana ja eräänlaisena ”mittarina” naiseudelle. Näiden avulla voitiin toteuttaa itseään ja kokea itsensä merkitykselliseksi. (Seikkula & Rantalaiho 2012, 55-56.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa maahanmuuttajanaiset saattavat hyvin usein joutua stereotyyppisiin perustuvien ennakkoluulojen kohteeksi naisen asemaan liittyen. Suomessa naisten rooli nähdään hyvin kahtiajakautuneeksi, jossa suomalaisen, itsenäisen ja emansipoituneen, naisen vastaparina on perheeseensä sidonnainen ja heikompi maahanmuuttajanainen. Maahanmuuttajanaisten erilaiset tavat toteuttaa naiseutta perheeseen ja sukuun vahvasti liitettyinä tulkitaan siis yhteiskunnassamme usein arveluttaviksi. Yhteiskunnassamme liitetään helposti maahanmuuttajien perheeseen ja sukuun ongelmia kuten muun muassa pakkoavioliittoja ja perheväkivaltaa. Maahanmuuttajanaيسille perhe ja suku taas voi olla tärkeä voivavara uudessa maassa, joten vahvasti perhettä korostava nainen voi näyttäytyä yhteiskunnassa automaattisesti huonossa valossa. (Säävälä 2007, 76.)

4.3 Maahanmuuttajanaisten kotoutumisen erityiskysymyksiä

Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta ja vahvat perinteet naisten osallistumisesta työelämään tukevat maahanmuuttajanaisten kotoutumista Suomeen. Suomessa maahanmuuttajanaisen tukena on muun muassa lasten päivähoiton saatavuus, joka mahdollistaa naisille aktiivisuuden ja erilaisiin toimintoihin osallistumisen. Myös taloudellisesti naisten tukena on esimerkiksi maksuton koulujärjestelmä ja kouluruokailu. (Säävälä 2009, 48.)

Maahanmuuttajanaisten kotoutumista ja yhteiskuntaan integroitumista siivittää vahvasti työllistymiseen liittyvät aihealueet. Maahanmuuttajanaisten työttömyysaste on tiedetysti miehiä

korkeampi ja sen laskeminen on osoittautunut hyvin haastavaksi tehtäväksi. Vaikeimpina työllistettävänä nähdään keski-ikä ylittäneet naiset sekä he, jotka toimivat kotiäiteinä. Työllistyminen ei kuitenkaan välttämättä takaa naisten onnistunutta kotoutumista yhteiskuntaan, sillä myös kielitaidolla on huomattu olevan hyvin suuri rooli. Tarvittaisiin kieliopetusta, jolla voitaisiin vahvistaa maahanmuuttajanaisten arkista kielitaitoa, jolla he pärjäisivät jokapäiväisessä elämässä. Oleellista olisi myös tarjota esimerkiksi lastenhoitoa kurssin aikana, jotta osallistuminen olisi mahdollisimman vaivatonta. (Säävälä 2009, 37-38.)

Maahanmuuttajanaisten työllistymiskysymyksessä tulisi kuitenkin huomioida myös se, että työllistymisen haasteet eivät johdu ainoastaan maahanmuuttajanaisten kulttuurisista eroista, muuttosysteemistä tai heidän omista voimavaroistaan. Maahanmuuttajanaisten vaikeuteen työllistyä vaikuttaa myös muun muassa Suomen työmarkkinoiden yleinen muutos, suomalaisten asenteet maahanmuuttajia kohtaan sekä viranomaisten kyvyttömyys kohdata erilaista naiseutta, jota maahanmuuttajat usein edustavat. (Säävälä 2009, 40.)

Kotoutumisen kannalta tarkasteltuna maahanmuuttajien työllistymisessä tulisi ottaa huomioon, että työn saaminen ja sen tekeminen eivät automaattisesti kotouta maahanmuuttajaa suomalaiseen yhteiskuntaan. Maahanmuuttajan löytämä työ Suomessa ei välttämättä vastaa hänen kotimaassaan suorittamaa koulutusta tai tekemäänsä työtä. Tämä saattaa johtaa siihen, että maahanmuuttajan kyvyt eivät pääse oikeuksiinsa ja hän voi kokea turhautumista työssään. (Säävälä 2009, 36.) Suomeen muuttaessa myös maahanmuuttajan kotimaassaan saavuttama korkea luokka-asema saattaa alentua (Urponen 2008, 141). Ammatti-identiteetillä ja sen menetyksellä on vaikutusta henkilön henkiseen hyvinvointiin, sillä hän voi tuntea merkityksettömyyttä, kun kotimaassaan saavutettu korkeakin koulutus ei ole käypä uudessa maassa (Schubert 2013, 69).

Maahanmuuttajien omien kulttuurillisten uskomuksien hylkääminen ja niiden korvaaminen uuden maan tavoilla, on myös viime aikoina nähty yhtenä ehtona yhteiskunnan osallisuuteen. Suomessa ja muualla Euroopassa on pidetty tavanomaisena sitä, että maahanmuuttaja hyväksyy itselleen automaattisesti länsimaiset kulttuuriset arvot, joita ovat muun muassa yksilönvapaus sekä sukupuolten välinen ja seksuaalinen tasa-arvo. (Urponen 2010, 302-303.) Monikulttuurisen suomalaisen yhteiskunnan rakentaminen perustuu paljolti ajatukseen siitä, että suomalainen tasa-arvoinen ja demokraattinen yhteiskunta nähdään hyvänä ja tavoiteltavana. Tämän vuoksi maahanmuuttajien toivotaan usein luopuvan patriarkaalisen yhteiskunnan tavoista. (Tuori 2007, 31-32.)

Monet Suomeen muuttaneet maahanmuuttajat ovat kotoisin kulttuureista, joissa uskonnolla on hyvin keskeinen asema ja uskonnon tunnustaminen on elämän merkityksellisuuden lähde. Suomalainen kulttuuri on puolestaan hyvin maallistunut ja modernisoitunut, jossa uskonnolla

ei välttämättä ole niin suurta asemaa. Tämä johtaa usein siihen, että suomalaisen yhteiskunnan on haastavaa ymmärtää maahanmuuttajien sitoutuneisuutta uskontoon ja puolestaan maahanmuuttajille Suomen maallistunut yhteiskunta voi näyttäytyä vieraalta. (Parkkinen 2013, 112-113.) Uskonnolla saattaa olla myös merkitystä maahanmuuttajien työllistymisessä kuten esimerkiksi naisilla huiivin käyttöä eivät kaikki työnantajat hyväksy (Joronen 2007, 302).

5 Aistien-menetelmä

Tässä kappaleessa kerrotaan Aistien-menetelmästä, jota käytettiin toiminnallisessa osuudessa. Kappale sisältää kuvauksen menetelmän kehittämistyöstä, taustalla olevista teoreettisista viitekehyksistä sekä menetelmän toimintaprosessista. Menetelmän hyvin oleellinen osuus onkin yhteisöllinen suunnittelu- ja rakennusprosessi, jota tarkastelen myös myöhemmin opinnäytetyön toiminnallisen osuuden näkökulmasta.

Aistien-menetelmä on saanut alkunsa vuonna 2007 Laurea-ammattikorkeakoulussa, kun ensimmäisiä moniaistisia tiloja syntyi erilaisissa opiskeluprojekteissa. Idean lähtökohtana oli kehittää elämyksellinen tila, jota voitaisiin hyödyntää niin opetuksessa kuin ihmisten välisissä kohtaamisissa. Aistien-tilan kehittämistä jatkettiin edelleen vuonna 2011 alkaneen valtakunnallisen hankkeen turvin. Hankkeessa kehittämistyö eteni monitahoisessa verkostossa, joten menetelmän käyttö laajeni hyvin erilaisille kohderyhmille sekä erilaisissa tilanteissa käytettäväksi. (Räty, Sivonen, Saarela, Laurikainen & työryhmä 2015, 7.)

Vuonna 2011 alkaneen *Aistien - avoimia oppimisympäristöjä kehittämässä* -hankkeen tavoitteena oli kehittää moniaistisuuteen perustuvia uudenlaisia oppimisympäristöjä sekä verkostoyhteistyötä, jonka avulla menetelmää voitaisiin toteuttaa erilaisissa toimintaympäristöissä. Tilan teknisen toteutuksen kehittäminen oli myös hankkeen yhtenä päämääränä. Laurea-ammattikorkeakoulu toimi koordinaattorina verkostolle, joka koostui seitsemästä erilaisesta osatoteuttajasta. Kunkin osatoteuttajan omat verkostot toimivat pilottien toimintaympäristöinä ja hankkeen kolmevuotisen toiminnan aikana toteutettiin 28 erilaista pilottia. (Räty 2015, 10-11.)

Hankkeen reilun kolmen toimintavuoden aikana muodostui ja vakiintui käsite Aistien-menetelmä, joka kiteyttää yhteen fyysisen Aistien-tilan sekä sen suunnittelu- ja rakennusprosessin. Menetelmä määriteltiin siten, että sen käytön tavoitteena on tuottaa ja edistää ihmisten välistä kohtaamista sekä heidän hyvinvointia. Menetelmää voidaan hyödyntää myös oppimisen tukemisessa. Menetelmässä korostuu moniaistisuuden hyödyntäminen sekä tilan suunnitteluprosessin yhteistyö toimijoiden välillä. (Räty 2015, 13-14.)

5.1 Menetelmän taustalla

Aistien-menetelmän taustalla olevat teoreettiset viitekehykset voidaan jaotella sen mukaisesti millaisessa tarkoituksessa menetelmää käytetään. Nykyisessä yhteiskunnassamme yksi yhteinen kulttuuritausta on paljolti häviämässä kansainvälistymisen johdosta. Tässä yhteydessä Aistien-menetelmään voidaan hyödyntää ihmisten identiteetin pohtimisessa ja tukemisessa. Sosiaalialan kontekstissa menetelmän käyttöä voidaan perustella muun muassa sosiokulttuurisen innostamisen sekä multisensorisen työn perusteella. (Räty ym. 2015, 31.)

Aistien-menetelmä hyödyntää monia sosiaalialan perinteisiä menetelmiä ja metodeja. Menetelmässä on viitteitä esimerkiksi vammaistyössä käytetystä multisensorisesta työstä. Yhteistä näille on monen aistin yhtäaikainen aktivointi ja sitä kautta muun muassa tiedon parempi omaksuminen. (Järvinen, Rankka & Räty 2015, 54.) Sosiokulttuurisen innostamisen työmenetelmän näkökulmasta tarkasteltuna Aistien-menetelmä mahdollistaa ihmisille tärkeiden asioidensa työstämisen sekä niistä keskustelun. Menetelmän avulla on myös helppoa kutsua mukaan muita yhteisön jäseniä yhteiseen vuoropuheluun. (Räty 2015, 33.)

Sosiaalialalla Aistien-menetelmä voidaan nähdä myös voimaannuttamisen menetelmänä. Kohderymänä voivat olla esimerkiksi maahanmuuttajat, joille voimaantuminen yleensä merkitsee osallisuuden vahvistumista. Tilan avulla he voivat tuoda enemmän esille esimerkiksi omaa taustaansa ja kulttuuriansa, joka edistää heidän voimaantumisen ohella myös vuorovaikutusta valtaväestöön. Menetelmän avulla he voivat myös pohtia oman identiteetin vahvuuksia ja elementtejä, joilla voivat edistää omaa voimaantumistaan ja hyvinvointiaan. (Järvinen, Rankka & Räty 2015, 53-54.)

Opinnäytetyössä Aistien-menetelmän käyttö keskittyy vahvasti identiteetin tukemisen, voimaannuttamisen sekä sosiokulttuurisen innostamisen viitekehyksiin. Menetelmän osalta havainnot toiminnallisen prosessin aikana sekä analyysi toiminnan tuloksista perustuvat paljolti juuri näiden kehysten näkökulmiin. Nämä viitekehykset menetelmän osalta on yhdistetty maahanmuuttajanaisiin liittyviin tutkimuksiin ja havaintoihin. Opinnäytetyön keskiössä pysyy kuitenkin juuri maahanmuuttajanaisiin liittyvät teemat, joten Aistien-menetelmän taustalla olevat teoreettiset viitekehykset ovat pienemmässä osassa opinnäytetyötä.

5.2 Aistien-menetelmän prosessi

Aistien-menetelmässä oleellisen tärkeässä roolissa on prosessi, jonka aikana tilaa suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä toimijaryhmän kanssa. Prosessi vahvistaa yhteisöllisyyttä, kun toimijat keskustelevat keskenään sekä vaihtavat mielipiteitään ja kokemuksiaan tilan teemaa suunnitellessa. Toimijat voivat muodostaa joko kiinteän ryhmän tai suunnitteluun voi osallis-

tua ihmisiä eripituisten ajanjaksojen ajan. Ryhmän koko voi myös olla hyvin vaihteleva. Esimerkiksi pieni ryhmä, noin 2-4 henkilöä, voi rakentaa hyvin henkilökohtaisen tilan halutesaan. Ryhmässä toimivien henkilöiden olisi hyvä tuntee toisensa entuudestaan tai puolestaan ryhmän ohjaajan tulisi kiinnittää erityistä huomiota ryhmäyttämiseen sekä tavoitteiden asettamiseen. (Räty ym. 2015, 24.)

Ryhmän ensimmäisellä tapaamiskerralla olisi tärkeää antaa aikaa ihmisten tutustumiselle toisiinsa, olivat he sitten tuttuja tai tuntemattomia toisilleen. Aloituskvaiheessa olisi ohjaajan hyvä myös perehdyttää osallistujat Aistien-menetelmään. Tavoitteiden pohdinta ja suunnittelu voidaan aloittaa jo ensimmäisellä kerralla, mutta on myös hyvä jättää tavoitteiden tarkempi asettaminen seuraaville kerroilla, jotta osallistujat saavat aikaa pohtia niitä rauhassa. (Räty ym. 2015, 26.)

Seuraavilla tapaamiskerroilla ryhmässä sovitaan yhteiset tavoitteet, jotka ohjaavat toimintaa koko prosessin ajan. Myös toimintatavoista sekä ryhmän säännöistä on hyvä puhua mahdollisimman pian, jotta toiminta olisi selkeää kaikille heti alusta alkaen. Ryhmässä voidaan jakaa vastuualueita ja työtehtäviä jäsenten kesken, joka osaltaan selkeyttää toimintaa. Alkuvaiheen tapaamiskerroilla yhteinen teema Aistien-tilalle alkaa myös hahmottua. Teeman tulisi olla kaikkia jäseniä kiinnostava sekä tarpeeksi rajattu, jotta sen työstäminen keskustellen ryhmän sisällä olisi mahdollista. (Räty ym. 2015, 26.)

Aistien-tilaa on mahdollista suunnitella erilaisin tavoin. Suunnittelu voi edetä esimerkiksi keskustelu- ja muistelupainotteisesti, jolloin ryhmän jäsenet jakavat omia muistojaan ja kokemuksiaan, joiden pohjalta tila rakennetaan. Ryhmän fokus voi puolestaan olla myös itse tilan rakentamisessa, jolloin tapaamiset keskittyvät pääosin tilan ja rakentamisen suunnitteluun. Suunnittelun tavasta riippumatta, ryhmän on tärkeää määritellä tilan kohderyhmä - keiden tilassa toivotaan vierailevan. Tilasta voidaan tehdä hyvin henkilökohtainen tai se voi olla esillä julkisessa tilassa, jolloin se on avoinna kaikille ihmisille. (Räty ym. 2015, 26.)

Ryhmän yhdessä määrittelemä työskentelyn tavoite vaikuttaa paljolti siihen kuinka monta tapaamiskertaa on järjestettävä ennen tilan rakentamista. Mitä enemmän tapaamiskertoja järjestetään, on niissä hyvä olla myös muuta ohjelmaa tai tekemistä kuin suunnittelutyötä. Tapaamisten alussa ohjaaja voi hyvin virittää ryhmää kyseisen tapaamiskerran teemaan tai suunnittelutyöhön esimerkiksi tuoden eri aisteille virikkeitä. Tämä voi auttaa ryhmää aloittamaan keskustelun. Ohjaajan on hyvä huomioida ryhmän osallistujien erilaisuus ja huolehtia siitä, että kaikki saavat osallistua keskusteluun tasavertaisesti. (Räty ym. 2015, 27.)

Aistien-tilan suunnitteluprosessiin kuuluu myös tärkeänä osana prosessin päättäminen ja yhteinen lopetus suunnittelutyölle. Lopetusta on hyvä pohtia jo etukäteen, jotta se ei unohtuisi

tiivin suunnittelutyön alle. Ryhmän lopetuksessa voidaan pitää myös palautekeskustelu, jossa ryhmän jäsenet saavat ilmaista kokemuksiaan koko prosessista. (Räty ym. 2015, 30.)

6 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena oli kokeilla Aistien-menetelmää maahanmuuttajanaisten kanssa sekä arvioida menetelmän toimivuutta nimenomaan naisille suunnatussa maahanmuuttotyössä. Lisäksi tavoitteena oli arvioida voidaanko Aistien-menetelmän avulla vastata maahanmuuttajanaisten kotoutumisen haasteisiin ja tukea heidän kotoutumistaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Toiminnallisen osuuden tavoitteena oli Aistien-menetelmää apuna käyttäen työskennellä maahanmuuttajataustaisten naisten kanssa toteuttaen heidän ideointinsa pohjalta Aistien-tila Lumon kirjastoon.

Opinnäytetyön toiminnan tavoitteena oli myös tukea ja voimaannuttaa naisia, jotka olivat mukana rakentamassa Aistien-tilaa. Toiminnalla oli mahdollista avata naisille uusia verkostoitumismahdollisuuksia sekä pyrkiä lähentämään heitä osallisiksi suomalaista yhteiskuntaa ja osaksi paikallistoimintaa. Aistien-tilan tavoitteena oli pyrkiä luomaan kohtaamispaikka, jossa kantaväestö ja maahanmuuttajat voisivat viettää yhteistä aikaa tutustuen molempien kulttuureihin. Yhteisen projektin avulla naiset saivat vaihtelua arkeensa ja hieman erilaista toimintatapaa tutun yhdistystoiminnan ohelle. Tavoitteena oli myös tutustuttaa Aistien-menetelmää yhdistykselle, jotta se voisi toiminnassaan hyödyntää sitä jatkosakin.

6.1 Omat tavoitteet

Omat tavoitteeni opinnäytetyölle oli kartuttaa tietouttani maahanmuuttoon liittyvistä kysymyksistä sekä laajentaa kokemusta Aistien-menetelmästä. Menetelmän avulla voin myös syventää ammattitaitoani sekä kartuttaa kokemusta ryhmien ohjaamisesta ja ryhmän hallinnasta. Pidän myös erittäin tärkeänä ja antoisana kokemuksena saada työskennellä monikulttuurisen ryhmän kanssa menetelmän ohessa.

Opinnäytetyöni yhdessä sen toiminnallisen osuuden kanssa tulee olemaan yksi osa prosessissani kohti sosiaalialan ammattitaitoa, joten pidin erittäin tärkeänä reflektoida ja havainnoida myös omaa ammatillista kehittymistä. Mäkinen, Raatikainen, Rahikka ja Saarnio kuvailevat ammatillista kasvua prosessiksi, jossa samanaikaisesti myös ammatti-identiteetti rakentuu. Ammatti-identiteetillä tarkoitetaan yksilön käsitystä ja ymmärrystä itsestä ammatillisena ja ammatillisuudestaan. Yksilö pohtii itseään suhteessa omaan ammattiinsa esimerkiksi miten hyvin sitoutuu työhönsä, miten omat arvot liittyvät työhön ja miten eettisyys ilmenee työssä. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 33-34.)

Opinnäytetyön yhdeksi tärkeimmäksi tavoitteeksi itselleni olin asettanut ammatillisen kasvun ja ammatti-identiteetin vahvistamisen. Ammatillisen kasvun näkökulmasta tavoitteenani oli laajentaa kokemustani ja tuntemustani monikulttuurisesta työstä, sosiaalialan menetelmien avulla työskentelystä asiakkaiden kanssa sekä ryhmien ohjaamisesta. Koin, että opinnäytetyö ja toimiminen yhteistyöverkostossa voisivat vahvistaa edelleen rakentuvaa ammatti-identiteettiäni. Opinnäytetyön ohella tein muistiinpanoja oppimispäiväkirjaan, joten omiin tuntemuksiin, haasteisiin ja onnistumisiin oli helppo palata sen avulla.

6.2 Tavoitteiden arviointimenetelmät

Tavoitteiden arvioinnin keskeisimpinä arviointimenetelminä käytin yhteistyökumppanieni haastatteluja sekä omaa havainnointia koko prosessin aikana. Keräsin myös palautetta sekä huomioin yhteistyökumppaneiden kanssa käydyt keskustelut Aistien-tilan suunnittelun eri vaiheissa. Haastattelut tehtiin mahdollisimman pian tapahtuman jälkeen. Haastatteluihin osallistuminen oli vapaaehtoista kaikille yhteistyökumppaneille ja haastattelujen analysoinnin tein eettiset kohdat huomioiden sekä anonymisti, joten osallistujien henkilöllisyys ei tule ilmi opinnäytetyössä.

Tavoitteiden saavuttamisen arvioinnissa hyödynsin myös prosessi- sekä itsearviointia. Prosessiarviointi työn aikana on erittäin tärkeää, sillä sen avulla työtä voidaan muuttaa ja parantaa jo toiminnan aikana, kun taas lopussa suoritettavassa arvioinnissa sitä ei voitaisi tehdä (Seppänen-Järvelä 2004, 21). Prosessiarviointia tein opinnäytetyön aikana pääosin refleктоimalla sekä oppimispäiväkirjaa täyttämällä. Aistien-tilan suunnitteluun osallistuvilta yhteistyökumppaneilta keräsin myös kirjallista palautetta joidenkin suunnittelutapaamisten lopussa. Tätä palautetta hyödynsin myös prosessiarvioinnissani ja pohtiessani tarvitseeko alustaviin suunnitelmiin tehdä muutoksia.

7 Opinnäytetyön toimintaympäristö

Toiminnallisen osuuden idea oli lähtöisin yhteistyökumppaniltani, joka halusi toteuttaa Aistien-tilan Lumon kirjastoon Vantaalle. Valmis Aistien-tila oli esillä vajaan viikon ajan ja se ajoitettiin naistenpäivän yhteyteen. Tapahtuma sisälsi Aistien-tilan lisäksi muun muassa näyttelyitä, satutuokioita sekä kirjailijakahvilan. Naistenpäivä antoi tilalle sekä muille tapahtumille kokoavan yhteisen naiseuteen ja monikulttuurisuuteen liittyvän teeman.

Lumon kirjasto Vantaan Korsossa toimi valmiin tapahtuman toimintapaikkana sekä yhtenä yhteistyökumppaninani. Sijaintinsa ja palveluidensa puolesta kirjasto sopiikin hyvin alueen erilaisten tapahtumien järjestämiseen. Aistien-hankkeen myötä kirjastoon oli luotu tila, joka

sopii Aistien-menetelmän käyttöä varten sekä myös kirjaston muihin palveluihin. Yhteistyö kirjaston kanssa olikin hyvin sujuvaa ja sitä edesauttoi henkilökunnan tuntemus ja tietämys Aistien-menetelmästä.

Opinnäytetyöprosessini kokonaisuudessaan alkoi joulukuussa 2014, jolloin kiinnostuin Hakunilan kansainvälisen yhdistyksen sekä Lumon kirjaston tarjoamasta opinnäytetyöaiheesta. Näin aiheesta mahdollisuuden tutkia maahanmuuttoon liittyviä naiskysymyksiä sekä sitä mitkä ovat naisten kotoutumiseen liittyviä erityispiirteitä. Toiminnallinen osuus linkittyi myös naisteemoihin juuri tapahtuman ajankohdan sekä yhteiskumppanini johdosta. Tapahtumaa ja Aistien-tilaa suunniteltaessa yhdessä yhteistyökumppanini kanssa, monet ryhmätapaamistemme keskustelunaiheet liittyivät myös naiseuteen, kotoutumiseen ja monikulttuurisuuteen.

7.1 Yhteistyökumppani

Yhteistyökumppanina toimi Hakunilan kansainvälinen yhdistys, erityisesti sen Koto3-hankkeen naistenryhmä, sekä Lumon kirjasto Vantaalla. Molemmat yhteistyökumppanit liittyivät opinnäytetyöhön alusta alkaen. Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa hoidin yhteydenpitoa molempiin kumppaneihin sekä myös heidän välillään. Lumon kirjaston henkilökunnalle välitin esimerkiksi tilannetietoja miten suunnittelussa on edetty ja naistenryhmälle puolestaan käytännön tietoa liittyen tapahtumaan. Yhteistyökumppanien kanssa toimiminen oli mielestäni hyvin toimivaa ja tuloksellista. Haasteellista yhteistyössä oli paikoin koettu kielelliset puutteet.

Hakunilan kansainvälinen yhdistys on toiminut Vantaalla vuodesta 1998 alkaen edistäen alueen monikulttuurisuutta. Yhdistyksen toiminta on keskittynyt Itä-Vantaan alueelle, mutta se palvelee myös muiden alueiden ja kaupunkien ihmisiä. Yhdistyksen tavoitteena on lisätä suvaitsevaisuutta sekä eri kulttuurien ja uskontojen tuntemusta. Toiminta tähtää monikulttuuriseen kommunikaatioon ja vuorovaikutuksen luomiseen eri kulttuurista olevien ihmisten välille. Yhdistys toimii aktiivisesti mukana alueen erilaisissa tapahtumissa sekä järjestää itse muun muassa neuvontaa ja ohjausta, keskustelutilaisuuksia, retkiä ja monipuolista ryhmätoimintaa. Yhdistyksellä on ollut monta muun muassa Raha-automaattiyhdistyksen tukemaa projektia. (Hakunilan kansainvälinen yhdistys 2015.)

Hakunilan kansainvälisen yhdistyksen Koto3-hankkeen rahoittajana toimi Euroopan unionin pakolaisrahasto, Raha-automaattiyhdistys sekä Vantaan kaupunki. Hanke päättyi keväällä 2015. Hanke oli suunnattu pakolaistaustaisten perheiden ja naisten tukemiseen järjestäen heille muun muassa ryhmätoimintaa, kohtaamispaikkoja ja neuvontaa. Tavoitteena oli kannustaa maahan muuttaneita naisia ja perheitä tutustumaan lähiympäristöönsä, lisätä heidän tuntemustaan Suomesta sekä tarjota heille vertaistukea. Hankkeen kaikkien toimintojen pää-

määränä oli kotouttaa maahanmuuttajia osallisiksi yhteiskuntaa sekä ehkäistä heidän syrjäytymistä. (Koto3-hanke 2015.)

Opinnäytetyön oleellisin yhteistyökumppani oli Koto3-hankkeen naistenryhmä, jonka vaihteleva osa jäseniä osallistui Aistien-tilan suunnitteluun. Naistenryhmä kokoontui arkisin erilaisen ryhmätoiminnan äärellä kuten esimerkiksi suomen kielen kurssien sekä tietokonetaitojen opetteluun merkeissä yhdistyksen Länsimäen toimintakeskukseen. Naisille suunnattuun toimintaan saattoi tulla mukaan kuka tahansa yhdistyksen toiminnasta kiinnostunut tai apua kaipaava. Aistien-tilan suunnittelussa mukana ollut ryhmä ei siis ollut osallistujamäärältään kiinteä, vaan suunnitteluun ja ideointiin saattoi tulla tai lähteä pois oman mieltymyksen mukaan. Toiminnassa mukana olleet naiset olivat taustoiltaan eri kulttuureista ja pääosin kaikki heistä oli pakolaistaustaisia maahanmuuttajia, jotka olivat asuneet Suomessa eripituisia aikoja.

Opinnäytetyöni osalta tapasin naisia pääosin yhdistyksen Länsimäen toimintakeskuksessa. Tämä oli käytännön järjestelyiden kannalta kaikista vaivattomin vaihtoehto naisille. Perjantai-illat olivat vakiintuneet naistenryhmän yhdeksi kokoontumisajaksi, jolloin ohjelmassa oli vapaamuotoisempaa keskustelua ja kohtaamista. Myös perheen lapset olivat tervetulleita paikalle ja heille olikin ohjaaja ohjaamassa erilaista toimintaa. Paikalla oli kuitenkin aina yhdistyksen työntekijä, jos naiset kaipasivat myös muuta ohjausta ja tukea. Perjantai-iltaisilla paikalla oli aina hyvin vaihteleva määrä naisia, sillä paikalle tuleminen oli aina vapaaehtoista.

7.2 Toiminta ohjaajana

Ensimmäisiä suunnitelmia Aistien-tilan suunnitteluprosessista aloin tekemään pian ensimmäisten opinnäytetyöhön liittyvien yhteydenottojen jälkeen. Tein alustavia suunnitelmia siitä miten naisten kanssa tapahtuva suunnittelutyö etenisi ja mitä esimerkiksi kaikkien tapaamisten aikana tehtäisiin. Pysin kuitenkin suunnittelemaan ohjelman hyvin väljästi, jotta sitä voisi muokata tapaamisten sekä koko suunnitteluprosessin aikana. Tämä oli mielestäni hyvin oleellista, sillä siinä vaiheessa en ollut vielä tavannut naisia, joiden kanssa tulisin työskentelemään. Huomasin myös, että itselleni tuli paljon ideoita valmiista Aistien-tilasta ja siitä millaisen siitä voisi rakentaa, joten oli hieman haastavaakin pitää omat ideat taka-alalla. Tarkoitus ei kuitenkaan ollut, että ohjaajana antaisin naisille valmiita ideoita tilan suhteen, vaan kannustaisin heitä tuottamaan omia ideoita yhdessä.

Suunnittelin tapaamisaikataulua ja tavoitteenani oli pitää 5-10 ohjattua suunnittelutapaamista naisten kanssa. Suunnittelin tapaamisia vähintään yhden jokaiselle viikolle ennen varsinaista tapahtumaa. Halusin tavata heitä mahdollisimman monta kertaa, sillä Aistien-menettely oli monelle naiselle tuntematon. Olin varannut muista opinnoistani yhden kokonaisen päivän opinnäytetyön työstämiselle sekä suunnittelutapaamisille.

Jokaiselle tapaamiskerralle suunnittelin alustavan ohjelman ja teemat, joihin suunnittelutyössä keskityttäisiin kullakin kertaa. Suunnitelmat olivat vain ikään kuin ehdotuksia ja hyvin joustavia sekä muokattavissa olevia. Kullekin tapaamiskerralle suunnittelin myös aiheita, joista naisten kanssa voitaisiin keskustella suunnittelutyön ohessa. Tavoitteenani näillä vapaamuotoisilla keskusteluilla oli tukea ryhmädynamiikkaa ja tuoda suunnittelutapaamisimme lisäarvoa naisille. Keskusteluilla toivoin herätteleväni vuoropuhelua eri kulttuureista tulleiden naisten välille ja toivoin niiden olevan vertaistukimaisia, joissa naiset voisivat jakaa vapaasti kokemuksiaan ja vastineeksi saada tukea muilta naisilta. Keskusteluaiheet tukivat myös teemoiltaan suunnittelua ja valmiin tilan ideointia.

Suunnittelemini keskustelujen aiheet liittyivät kaikki maahanmuuttoon ja naiseuteen. Keskusteluissa naiset voisivat kertoa kokemuksistaan maahanmuutosta ja mahdollisesti siitä mitä haasteita he olivat kokeneet. Miten heihin on esimerkiksi suhtauduttu suomalaisessa yhteiskunnassa ja ovatko he kokeneet yhteiskunnan tai oman yhteisön taholta joitakin odotuksia tai paineita. Myös millaista heidän mielestään on olla naisena nykypäivän suomalaisessa yhteiskunnassa ja millaisiin verkostoihin he ovat kiinnittyneet.

Aistien-menetelmästä minulla oli kokemusta aikaisempien opintojeni osalta, joissa olin päässyt toteuttamaan yhden Aistien-tilan suunnittelu- ja rakennusprosesseineen. Koin aikaisemman kokemuksen menetelmästä hyvin tärkeäksi opinnäytetyön toiminnallisen osuuden ohjaajana toimimisen kannalta. Oli myös hyvä tuntee menetelmän taustaa sekä millaisiin teoreettisiin viitekehyksiin se rakentuu. Esimerkiksi naisten kanssa toimiessa käytin menetelmää lähinnä sosiaalialan työmenetelmänä sekä voimaannuttamisen ja identiteetin tukemisen työkaluna.

8 Aistien-tilan suunnitteluprosessi

Aistien-tilan suunnittelutyö alkoi tammikuussa 2015, kun kävin ensimmäistä kertaa Länsimäen toimintakeskuksessa tapaamassa yhdistyksen työntekijöitä. Tapaamisessa oli paikalla myös toimintakeskuksen Koto3-hankkeen työharjoittelijoita. Tapaaminen ajoittui päiväaikaan, jolloin muita naistenryhmän naisia ei ollut paikalla. Tapaamisessa kerroin lyhyesti miten opinnäytetyöni kautta olin tullut mukaan heidän toimintaansa. Jäsentelin heille hieman myös mitä opinnäytetyössäni tulen tutkimaan sekä sen teoreettisia suuntaviivoja.

Selvitin tapaamisella myös millainen tietämys naistenryhmällä oli Aistien-menetelmästä ja siitä olivatko he käyttäneet sitä aikaisemmin. Työntekijöiden mukaan lähes kaikille naisille menetelmä ei ollut entuudestaan tuttu. Tapaamisen aikana kerroin työntekijöille hieman menetelmästä ja sen taustasta. Halusin nostaa esille, että menetelmää käyttämällä voidaan ikään kuin syventää osallistujien kokemusta tapahtuman järjestämisestä. Sitä hyödyntämällä

voidaan esimerkiksi tuoda esille voimaannuttavia elementtejä. Huomasin kuitenkin, että menetelmän kuvaaminen oli hieman haastavaa yhteisen kielen vähyyden takia.

Ensimmäisellä tapaamisella sovimme myös hieman tulevia aikatauluja Aistien-tilaan ja muuhun tapahtumaan liittyen. Sovimme myös seuraavan tapaamisen, jolloin tapaisin muut suunnitteluun osallistuvat naiset. Tapaamisen aikana eräs työntekijä lupasi myös toimittaa minulle listan naisten nimistä ja kansalaisuuksista, jotka halusivat osallistua tapahtumaan ja Aistien-tilan suunnitteluun. Alustavan tiedon mukaan naisia tulisi olemaan noin 8 henkilöä ja kaikki olivat kotoisin eri maista.

8.1 Suunnittelun aloitus ja tutustuminen

Naistenryhmän tapasin ensimmäisen kerran Länsimäen toimintakeskuksessa tammikuussa 2015. Toimintakeskuksessa oli paikalla neljä naista, joista minulla oli alustava tieto projektiin osallistumisesta. Paikalla ei ollut kaikkia naisia, joiden nimet olin aikaisemmin saanut toimintakeskuksen työntekijältä. Naiset sanoivat, että muut eivät päässeet paikalle muun muassa sairastumisten takia.

Tapaamisemme alussa tutustuimme toisiimme keskustelemalla hieman kaikkien taustoista. Kerroin naisille miten liityin heidän tulevaan tapahtumaansa sekä hieman opinnäytetyöni tavoitteita. Keskustelumme aikana selvisi myös, että naiset eivät olleet ennen kokeilleet Aistien-menetelmää, joten sen käyttö oli heille aivan uutta. Olin valmistautunut ensimmäiseen tapaamiskertaan ottamalla mukaan Aistien-menetelmästä kertovaa kirjallista materiaalia sekä miettinyt miten menetelmästä voisi kertoa mahdollisimman selkeästi ja ymmärrettävästi. Kuten työntekijöille, niin naisillekin kerroin kuinka olennainen osa menetelmää on sen prosessi-mainen suunnittelutyö ja sen mahdollisesti voimaannuttavaksi kokeminen.

Myös naisille kertominen menetelmästä oli hieman haastavaa, sillä yhteistä kieltä oli paikoin vaikea löytää. Tapaamisen aikana minulla ei ollut käytössä tietokonetta eikä luonnollisesti mitään heijastettavaa esitystä, jonka kuvilla olisi voinut hahmottaa menetelmää selkeämmin kuin pelkällä puheella. Pyrin kiteyttämään ja selkeyttämään menetelmän ajatusta ja sen tarkoitusta suunnitteluprosessissa. Selvensin naisille myös miten valmista voidaan hyödyntää ja miten valitun teeman kautta voidaan tilaan luoda eri aistielementeillä tunnelmaa.

Tapaamisen aikana keskustelimme naisten kanssa melko yleisellä tasolla tulevasta Aistien-tilasta ja sen suunnittelusta. Halusin ensimmäisen tapaamisen olevan enemmän tutustumista toisiimme kuin pelkkää suunnittelua ja menetelmään perehtymistä. Puhuimme kuitenkin hieman tarkemmin naisten tavoitteista, teemasta ja siitä kenelle he haluavat tilan olevan avoinna. Paikalla olleet naiset halusivat, että valmis tila olisi avoinna kaikille Lumon kirjaston asi-

akkaille. Tavoitteita naisten oli hieman vaikeampi nimetä ensimmäisen tapaamisen aikana. Suunnittelutyön edetessä ja käynnistyessä kunnolla tavoitteet saattoivat vielä selkiytyä. Toisaalta tavoite voi muodostua myös sen kautta mitä tulemme ja haluamme jatkossa tehdä. Tässä vaiheessa naisten tavoitteeksi muodostui kertominen ja tiedon välittäminen omista kulttuureistaan tilan vierailijoille.

Aistien-tilan teeman hahmottelu ja ideointi pääsi hyvin käyntiin ensimmäisen tapaamisemme aikana. Alkuun viritin teeman ideointia esittämällä muutamia esimerkkejä mitä teema voisi tässä tapahtumassa olla. Naistenpäivän läheisyyteen ajoittuva tapahtuma voisi luonnollisesti linkittyä monikulttuurisiin naisteemoihin. Naisten puheesta nousi vahvasti esille halu kertoa omista kulttuureistaan sekä niiden tavoista, esineistä ja käsitöistä. Tämän tapaamisen aikana päädyimme teemaltaan monikulttuurisen tilan rakentamiseen, jossa jokaisen naisen oma kulttuuri olisi edustettuna muun muassa esineillä. Rohkaisin ja kannustin naisia kuitenkin vielä miettimään ja tarkentamaan teemaa.

Tunnelmaltaan tapaamisemme oli hyvin avoin ja keskustelu lähti hyvin käyntiin. Keskustelu sujui luontevasti eri kulttuurista tulevien naisten välillä. Toki naiset olivat toisilleen jo entuudestaan tuttuja, joten tunnelma oli vapautunut heti alusta alkaen. Naiset ottivat minut hyvin ystävällisesti vastaan heti tapaamisen alusta alkaen.

Tapaamisemme loppupuolella puhuimme myös siitä mahdollisuudesta, että naiset tulisivat Laurea-ammattikorkeakouluun tutustumaan sen Aistien-tilaan. Kuten olin alustavasti suunnitellut, halusin esitellä tilan naisille, sillä sen avulla menetelmää olisi helpompi ymmärtää. Keskustelimme vierailun aikatauluista ja sovimme, että vahvistamme vierailupäivän myöhemmin. Samalla sovimme myös seuraavan suunnittelutapaamisen. Naisille helpoin ja vaivatomin ajankohta on aina perjantai-iltaisin naistenryhmän vapaamuotoisen keskusteluillan ohessa. Tällöin tapaamisiin olisi mahdollisimman monella naisella mahdollisuus osallistua. Päätimme yhdessä, että suunnittelutapaamiset ovat aina toimintakeskuksessa ja minä tulen paikalla aina iltaisin.

Ensimmäisen tapaamisemme jälkeen jäin kuitenkin pohtimaan, sitä kuinka paljon asiakasryhmälle olisi kerrottava Aistien-menetelmästä. Onko esimerkiksi tarpeen kertoa menetelmän kaikista hyödyistä ja vaikutuksista kuten siitä kuinka paljon sen käyttö voi voimaannuttaa mukana olevia ihmisiä ja tilassa vierailevia? Varsinkin maahanmuuttajaryhmän kanssa toimiessa, kun kielitaito saattaa aiheuttaa rajoituksia ymmärtämiseen, niin mietin, että välttämättä ei olisi tarpeen kertoa kaikista menetelmän taustateorioista. Lisäksi, kun kyseessä on kertaluontoinen tapahtuman suunnittelu ja järjestäminen, niin välttämättä tarpeen ei ole kuormittaa osallistujia laajalla tietomäärällä menetelmästä. Mielestäni tällaisissa tapauksissa tärkeintä

olisi keskittyä itse tekemiseen kuten kokemusten jakamiseen, muisteluun ja suunnittelutyöhön yhdessä, voimaantuminen tulee osallistujille siinä samalla.

8.2 Aistien-tilan suunnittelua

Toinen suunnittelutapaaminen oli tammikuussa 2015 Länsimäen toimintakeskuksessa. Paikalla oli vähemmän naisia kuin mitä minulle oli aikaisemmin ilmoitettu. Tällä kertaa mukana oli neljä naista, joista osa oli ensimmäistä kertaa mukana. Naiset kertoivat, että monet olivat jälleen pois, sillä samaan aikaan oli erään yhteisön jäsenen häätöjuhla.

Tapaamisemme aikana keskustelimme lähinnä seuraavasta tapaamisesta, jonka järjestäisimme Laurean Aistien-tilassa. Kerroin naisille, että tilan avulla pystyn havainnollistamaan menetelmää paremmin ja voimme kokeilla tilan rakentamista tapaamisen aikana. Samalla tavoitteena on koulun materiaalivaraston tutkiminen ja sellaisten materiaalien valikoiminen, joita voisimme hyödyntää omassa Aistien-tilassa. Länsimäen työntekijä lupasi hoitaa tiedottamisen vierailusta naisille.

Tunnelmaltaan tämäkin tapaaminen oli hyvin rento ja avoin. Naiset keskustelivat keskenään vaivattomasti joko yhteisillä äidinkiellillä tai suomeksi. Pohdin myös tapaamisemme aikana kuinka hyvin minut oli otettu mukaan suunnittelutyöhön ja miten hyvin yhteistyö toimi kaikkien välillä. Tapaamisen jälkeen pohdin sitä kuinka tärkeää on suunnitella tapaamisia varten sellainen ohjelma, jota voi vaivattomasti muokata senhetkisen tilanteen mukaan. Tähän mennessä omat alustavat ohjelmani kuten naisteemaiset keskustelut tapaamisia varten olivat joko jääneet kokonaan toteutumatta tai toteutuivat hieman eri tavalla. On mielestäni kuitenkin tärkeää kuunnella herkästi ryhmän tilannetta ja muokata ohjelmaa sellaiseksi mikä parhaiten sopii ryhmälle.

Kolmas suunnittelutapaaminen toteutui Laurea-ammattikorkeakoulun Aistien-tilassa. Paikalle saapui kaikkiaan kahdeksan naista. Ensimmäiseksi kokoonnuimme Aistien-tilan yhteydessä sijaitsevaan luokkatilaan keskustelemaan tulevasta tapahtumastamme ja sen teemasta. Rohkaisin naisia edelleen miettimään tilan teemaa, joka jollakin tavalla kokoaisi kaikkien naisten kulttuurit yhteen. Avustin naisia kokoamalla valkotaululle tähän mennessä tulleita ideoita teemasta, joita oli muun muassa: eri maat, monikulttuurisuus ja naiset eri kulttuureissa. Teeman ideointi jäi vielä tämän tapaamisenkin jälkeen valmisteltavaksi ja lopullista päätöstä vaille.

Puhuimme myös tapahtumaviikon aikatauluista sekä sovimme päivän, jolloin tilaa rakennettaisiin yhdessä. Päätimme, että tilan rakentaminen tulisi olemaan tapahtuman edeltävällä viikolla, joko perjantaina tai lauantaina, riippuen siitä kumpi aikataulu sopii kirjaston henki-

lökunnalle. Keskustelimme ja suunnittelimme myös tapahtuman eri päivien ohjelmaa sekä sitä miten Aistien-tila tulisi olemaan avoinna vierailijoille. Päädyimme siihen, että tila tulisi olemaan avoinna silloin, kun naisilla olisi mahdollista olla sitä esittelemässä ja kertomassa omista kulttuureistaan. Tällöin tilassa olisi myös tarjolla ohjelmaa ja erilaisia aistielämyksiä, kuten tanssi- ja laulesityksiä sekä käsitöiden valmistusta.

Tapaamista varten olin valmistellut PowerPoint-esityksen, jonka avulla tarkoitukseni oli havainnollistaa Aistien-menetelmää sekä sen ydintä eli Aistien-tilaa. Olin koonnut esityksen mahdollisimman yksinkertaiseksi ja käytin paljon kuvia havainnollistamiseen, jotta myös heikomilla suomen kielen taidolla voisi esitystä seurata. Esitys aiheutti paljon keskustelua naisten keskuudessa, kun esimerkiksi omalle kulttuurille tuttuja esineitä tai tiloja oli kuvissani. Naiset yltyivät muistelemaan miten he olivat esineitä käyttäneet ja kertoivat mihin tarkoitukseen esineet olivat.

Eräs paikalla olleista naisista totesi esityksen jälkeen, että se oli erittäin hyvä ja auttoi häntä ymmärtämään menetelmää paremmin. Myös esityksen kuvat olivat helpottaneet hänen seuraamista. Minulle oli myös ilahduttavaa huomata miten naiset intoutuivat keskustelemaan ja muistelemaan heidän kulttuuriensa tavoista ja esineistä. Keskustelua saattoi virittää hyvinkin pieni asia kuten esimerkiksi paikalla ollut yksi esine. Oli hienoa nähdä miten Aistien-menetelmä alkoi käytännössä toimia naisten keskuudessa ja miten he muistelemalla alkoivat tuottaa aineistoa tilaan.

Tapaamiselle olin suunnitellut vielä, että kokeilisimme käytännössä tilan rakentamista. Tarkoitukseni oli antaa naisten valita jokin teema ja yhdessä rakentaisimme teeman ympärille Aistien-tilan, mutta päivän aikatauluun tämä ei enää sopinut. Materiaalivarastoa ehdimme hieman tutkimaan ja valitsemaan esineitä, joita lainaisimme Lumon tapahtumaan.

Neljäs suunnittelutapaaminen järjestettiin jälleen Länsimäen toimintakeskuksessa, jossa paikalla oli tällä kertaa kolme naista suunnittelemassa tilaa. Tapaamisen aikana tunnelma oli hyvin aktiivinen ja idearikas. Kaikki naiset olivat innokkaina ideoimassa tilan teemaa ja muuta toimintaa tapahtumaviikolle. Tilan teemaksi ehdotettiin ”maailman basaaria”, jossa Aistien-tilaan rakennettaisiin basaarimainen tunnelma ja esillä tulisi olemaan muun muassa naisten käsitöitä, esineitä ja vaatteita. Tapaamisella puhuttiin myös Lumon kirjaston henkilökunnan toiveista ja ideoista tilan sekä koko tapahtumaviikon suhteen.

Tapaamisen lopuksi sovimme tapahtumaan liittyvistä aikatauluista ja päivästä, jolloin naiset olisivat paikalla tilassa esittelemässä sitä. Hahmottelimme naisille vuoroja, jolloin kukin vastaisi tilan esittelemisestä. Puhuimme myös siitä miten tilan rakentaisimme saadaksemme siitä teeman mukaisen basaarin sekä ketkä toisivat tilaan mitäkin materiaalia. Päätimme yhdessä

kuka ottaa mitäkin vastuulleen tilan aistielämysten suunnittelusta. Sovimme lopuksi vielä, että käymme tutustumassa yhden ryhmän jäsenen kanssa Lumon Aistien-tilaan sekä tapaamme samalla kirjaston henkilökuntaa.

Viidennen suunnittelutapaamisen aikana Länsimäen toimintakeskuksessa oli useita naisia, joista osa osallistui tilan suunnitteluun. Suunnittelussa kävimme läpi lähinnä muuta tapahtuman ohjelmaa, eikä itse Aistien-tilaa tällä kertaa juurikaan suunniteltu. Suunnittelussa olimme edenneet aikaisemmilla kerroilla hyvin, joten tilan suunnittelusta pystyimme pitämään hieman taukoa ja keskustelemaan naisten kanssa muista aiheista. Paikalla toimintakeskuksessa kävikin hyvin vilkas keskustelu kaikkien paikalla olleiden naisten välillä. Naiset puhuivat omilla kielillään tai suomeksi, jos olivat kotoisin eri kulttuureista. Keskustelin muutamien naisten kanssa naiseuteen ja maahanmuuttoon liittyvistä teemoista, tällä kertaa pystyin siis hyödyntämään jollakin tavalla valmistelemiani tapaamisten keskusteluaiheita. Kuuntelin miten naiset esimerkiksi kuvasivat heidän elämänsä eroja täällä Suomessa ja kotimaissaan. Monet naisista olivat huomanneet eron siinä miten länsimaisissa kulttuureissa ihmiset kokevat stressaavansa enemmän kuin heidän omissa kulttuureissaan.

Puhuimme paljon myös toisen polven maahanmuuttajuudesta ja siitä miten naisten lapset kokivat Suomen kotimaanaan. Monet heidän lapsistaan kokivat Suomen vanhempia vahvemmin kotimaanaan, sillä olivat syntyneet ja kasvaneet täällä. Naiset puolestaan kokivat vahvempaa tunnetta omiin syntymämaihinsa ja pyrkivät välittämään tietoa taustoistaan lapsille muun muassa kertomalla omista maistaan ja kulttuureistaan. Tapaamisella naiset yltyivät myös esittelemään kulttuuriensa tunnusomaisia tansseja ja musiikkia. Oli hienoa seurata miten sulavasti eri kulttuurit toimivat yhdessä. Toimintakeskus ikään kuin muuttui hetkellisesti Aistien-tilaksi, jossa pääsimme vierailemaan eri kulttuureissa.

Viimeisellä eli kuudennella tapaamisella ennen valmiin tilan rakentamista keskusteltiin muun muassa Aistien-tilasta ja muusta ohjelmasta, jota järjestimme kirjastolle. Kävimme myös läpi niihin liittyviä käytännön järjestelyjä. Suunnittelun loppua kohden käytännön järjestelyihin kuluikin huomattavan paljon aikaa. Tämä tapaaminen oli viimeinen ennen Aistien-tilan rakentamista, joten oli huolehdittava muun muassa rakentamisen organisoimisesta ja siitä miten kunkin kulttuurin tavarat saadaan paikalle. Puhuimme myös miten kukin oli saanut vastuualueensa mukaisesti aistielementtejä valmiiksi tilaa varten.

Naiset olivat aktiivisesti mukana kaikissa käytännön järjestelyissä ja huolehtivat hyvin itsenäisesti erilaisista vastuunjaosta tapahtumaa varten. Loppuvaiheen suunnittelutapaamisten aikana jättäydyin ohjaajana hieman taka-alalle ja annoin naisten enemmän itse huolehtia järjestelyistä. Muistutin heille matkan aikana usein, että tapahtuma tulee olemaan heidän tapahtumansa eikä minun, joten he voivat suunnitella siitä haluamansalaisen. Koin kuitenkin

tärkeäksi olla ohjaajana tukemassa heitä, eikä mielestäni olisi ollut oikein siirtää heille kaiken vastuuta tilan suunnittelusta, sillä alkuvaiheessa se olisi voinut aiheuttaa heille epävarmuutta. Monesti suunnitteluvaiheen aikana mietin vastuusta myös sitä, kuinka kulttuurimme kohtaavat tässä suhteessa. Naisten kulttuureissa ei välttämättä kaikissa ole tavallista, että naiset ottavat vastuuta tai tekevät päätöksiä itsenäisesti. Tämänkin takia pyrin ohjaajana olemaan tukena ja turvana suunnittelutyössä.

8.3 Verkostotapaamiset

Naisten suunnittelutapaamisten ohella kävin tapaamassa myös kirjaston henkilökuntaa, joiden kanssa keskustelimme miten tapahtuman suunnittelu oli naisten kanssa edennyt sekä mitä mahdollisia toiveita tapahtuman suhteen myös kirjastolla olisi. Kävimme läpi myös paljon käytännön järjestelyihin liittyviä kysymyksiä, joita oli noussut esiin naisten suunnittelutapaamisten aikana.

Kirjaston henkilökunnalta tuli toiveita ja ideoita tapahtuman suhteen. Kirjailijakahvilan järjestäminen Aistien-tilan yhteyteen oli kirjaston toive ja tätä olivat myös naiset ideoineet aikaisemmin. Puhuimme siitä, että kirjailijakahvila oli hyvä sijoittaa johonkin kirjaston muuhun tilaan, sillä Aistien-tila on melko pieni. Kirjailijakahvilan suunnittelutyöhön päädyimme pyytämään avuksi myös muuta yhdistyksen henkilökuntaa, sillä heillä olisi kontakteja tuntemiinsa kirjailijoihin, joita voisimme pyytää paikalle esiintymään.

Kirjaston henkilökunta ehdotti myös erään esikouluryhmän vierailua Aistien-tilassa ja toivoivat, jos naisista joku haluaisi tulla paikalle ohjaamaan lapsille satutuokiota. Tämän avulla Aistien-tilaa voitaisiin hyödyntää mahdollisimman monipuoliselle ja laajalle asiakaskunnalle. Satutuokion lisäksi puhuimme myös muusta toiminnasta, jolla tilaan saisi lisää vierailijoita ja se toimisi monikulttuurisena kohtaamispaikkana edistäen vuorovaikutusta. Naisteemaan sopien voisimme ehdottaa naisille paikallisen marttayhdistyksen kutsumista tilaan. He voisivat ohjata ja antaa neuvoja käsitöihin liittyen sekä samalla tilassa kokoontuvien kesken voitaisiin keskustella vapaasti eri aiheista.

Lumon kirjaston henkilökunnan tapaaminen oli erittäin hyvä suunnittelutyön ohella, sillä tapaamisen aikana sain moniin käytännön järjestelyihin liittyviin kysymyksiin vastauksia. Näin myös tärkeänä sen, että Lumon kirjasto yhtenä yhteistyökumppanina voi ideoida osaltaan tapahtumaa sekä hyödyntää valmista tilaa toiminnassaan. Oleellista tässä kuitenkin oli se seikka, että naiset olivat halunneet tilan olevan avoin kaikille ihmisille, joten tämän johdosta myös Lumo pystyi hyödyntämään tilaa vapaammin. Jos naiset olisivat halunneet tehdä tilasta hyvin henkilökohtaisen ja rajoittaneet vierailijamäärää, niin Lumon osallisuus tilan hyödyntämiseen olisi ollut suppeampaa.

Lumon kirjaston henkilökunnan tapaamisessa olin yksin ilman naistenryhmän naisia. Olisi tietenkin ollut hyvä, jos heitä olisi ollut mukana, mutta yhdistyksen muuta toimintaa oli järjestettynä usein päiväaikaan, johon naiset usein osallistuivat. Toisaalta tapaaminen toimi hyvin ja ideoimamme asiat lupasin välittää seuraavalla suunnittelutapaamisella naisille.

Suunnitteluprosessin aikana kävimme tutustumassa myös Lumon kirjaston Aistien-tilaan, jolloin tutustumassa oli minun lisäksi yksi naistenryhmän sekä kirjaston henkilökunnan jäsen. Tapaamisella suunnittelimme muun muassa miten sijoittaisimme huonekaluja basaarin rakentamiseksi sekä miten eri aistielämykset tulisivat sijoittumaan tilaan. Pohdimme myös sitä mitä tapahtumaa tila mahdollistaa siellä tehtävän. Tilassa isot esitykset kuten tanssiesitykset eivät välttämättä tulisi toimimaan kovin hyvin, sillä kooltaan tila ei ole kovin suuri.

Tapaamisen aikana suunnittelimme ja teimme yhdessä alustavan ohjelman naistenviikolle. Aistien-tila tulisi olemaan koko viikon avoinna ja sen ympärille rakentuisi myös muuta ohjelmaa, jota yhdistys sekä Lumon kirjasto olivat toivoneet. Lähes kaikissa tapahtumissa tulisi olemaan maahanmuutto ja naiseus pääteemoina.

Tapaaminen oli oikein onnistunut, sillä mukana ollut naistenryhmän kertoi, että hän hahmotti nyt paremmin mistä Aistien-tilassa on oikein kysymys. Lumon kirjaston lisäksi kävimme tutustumassa myös Laurean materiaalivarastoon, jossa valitsimme tarvittavia materiaaleja tilaan. Omaan kulttuuriin liittyvien tavaroiden ja esineiden näkeminen ilahdutti kovin naistenryhmän jäsentä ja hän kertoikin minulle paljon esimerkiksi miten kyseisiä tavaroita käytetään. Oli jälleen ilahduttavaa seurata kuinka yksittäiset tavarat synnyttivät muistoja ja keskustelua.

8.4 Valmis tila

Aistien-tilaa rakennettiin kahdessa eri osiossa ja kahtena eri päivänä. Osalle naisista sopi paremmin toinen päivä kuin muille, joten he jatkoivat tilan rakennusta myöhemmin. Tila rakennettiin osittain tapahtumaa edeltävällä viikolla ja viimeisteltiin heti tapahtumaviikon ensimmäisen päivän aamuna. Kaikki suunnitteluun osallistuneet naiset eivät olleet rakentamassa tilaa, mutta tilan sai hyvin koottua pienemmälläkin osallistujamäärällä. Ensimmäisenä päivänä kanssani tilaan oli rakentamassa kaksi naistenryhmän jäsentä sekä kirjaston henkilökuntaa.

Rakentamista varten olimme aikaisempien tapaamistemme aikana tehneet hieman suunnitelmia siitä miten tila tullaan kokoamaan. Olimme hahmotelleet esimerkiksi mihin basaaripöytä sijoitetaan ja mihin kohtaa tilaa kootaan istuinalue, jossa erilaista toimintaa voidaan järjestää. Tilan rakentamisessa hyödynsimme paljon Laurean materiaalivarastosta lainaamiamme

verhoja ja esineitä sekä Lumon kirjaston tilaan kuuluvia huonekaluja. Naiset toivat kotoaan lisäksi paljon kulttuuriensa esineitä, käsitöitä ja vaatteita.

Tein havaintoja toiminnasta myös rakentamisemme ohessa. Rakentamisen aikana naiset kertoivat paljon tarinoita tutuista tavaroista, joita tilaan tuli esille. Jälleen oli hienoa seurata, miten naiset muistelivat omia kulttuureitaan ja kokivat ylpeyttä esitellessään kulttuuriensa tapoja ja esineitä.

8.4.1 Valmiin tilan aistielementit

Nähtävää naisten suunnittelemassa tilassa oli hyvin runsaasti. Naiset halusivat tuoda tilaan paljon kulttuureihinsa kuuluvia esineitä, käsitöitä, kankaita ja vaatteita. Osa näistä oli maailman basaari -teeman mukaisesti asetettu ikään kuin myytäväksi basaaripöydille. Lisäksi ”myytävänä” oli pienissä sanomalehtikääreissä teetä - juuri niin kuin eräiden naisten kotimaissa oli tapana sitä myydä. Yhdelle seinälle oli heijastettuna kuvia eri maiden basaaareista, joten tilassa pystyi hyvin kuvittelemaan itsensä keskelle ruuhkaista basaria. Kuvaesityksen kuvat vaihtuivat verkkaisessa tahdissa, joten vierailijat eivät kiinnittäneet niiden vaihtumiseen liikaa huomiota, vaan ne toimivat ikään kuin jatkeena basaarikadulle. Basaaripöydän lisäksi yhdelle seinämälle oli hieman korkeamman tason päälle koottu lisää naisten tuomia esineitä. Erilaisilla kankailla, verhoilla ja seinille ripustetuilla vaatteilla tilaan saatiin paljon värikkyyttä.

Äänimaailmaksi tilaan oli tuotu eri kulttuurien musiikkeja. Musiikista ja heijastettavasta kuvaesityksestä oli vastuussa eräs naistenryhmän jäsen, joka kokosi esitykset omien materiaaliensa pohjalta.

Vierailijat pystyivät tunnustelemaan kaikkia tilassa olevia esineitä, vaatteita ja kankaita. Osa vieraista sai myös halutessaan pukeutua eri maiden vaatteisiin ja tilassa oli mahdollista yhden päivän aikana osallistua naisten opastuksella heidän käsitöidensä tekemiseen. Käsitöitä kuten koruja ja pieniä mattoja tehtiin tilaan sijoitetulla istuinalueella. Basaaripöydällä oli myös naisten kotimaiden rahaa, jota vierailijat pystyivät tunnustelemaan ja kuvittelemaan itsensä ostamassa myynnissä olleita tuotteita.

Tuoksuiksi tilaan oli tuotu muun muassa erilaisia mausteita purkeissa. Myös ”myynnissä” olevia teekääreitä pystyi tuoksuttamaan. Makuaistille ja myöskin hajuaistille tarjolla oli teetä ja pieniä makeita pikkuleipiä, joita naiset olivat tehneet. Vierailijat saattoivat ottaa teetä ja pikkuleipiä ja siirtyä syömään niitä istuinalueelle. Samalla pystyi katsomaan ja tunnelmoimaan tilan muuta sisustusta. Tunnelmaan vaikutti myös hieman hämärä valaistus tilassa sekä kattoon kiinnitetyt pienet valot, joilla tilaan saatiin tähtitaivaan näköinen katto.

8.4.2 Kohtaamisia Aistien-tilassa

Valmis tila oli avoinna viikolla 10 maanantaista torstaihin. Tällä aikavälillä tilassa oli naisia emännöimässä ja kertomassa vierailijoille tilasta. Naiset olivat jakaneet vuorot, joiden mukaisesti he olivat paikalla. Emännöidessään tilaa naiset olivat pukeutuneet omien kotimaidensa vaatteisiin. Kertoessaan tilasta naiset esittelivät myös yhdistyksen toimintaa ja esillä oli myös esitteitä Koto3-hankkeesta.

Tilaan tutustui avoinna olevien päivien aikana sekä kantaväestöön että maahanmuuttajiinkin kuuluvia ihmisiä. Monet vierailijat keskittyivät katselemaan esillä olevia esineitä ja käsitöitä. Keskustelua syntyi myös vierailijoiden ja naisten välille tilassa olevista esineistä sekä myös yleisemmistä eri kulttuureihin liittyvistä teemoista. Myös joitakin uskontoon liittyviä keskusteluja käytiin. Seuratessani sivusta keskusteluja kantaväestön ja naisten välillä huomasin, että ne sisälsivät paljon muun muassa kulttuurien välisten erilaisuuksien pohdintaa hyvässä hengessä. Keskustelut toimivat erinomaisina avauksina kulttuurien välillä ja avarsivat keskustelijoille toisen kulttuurin tuntemusta ja tietoutta. Tällaiset keskustelut voisivat hyvinkin toimia myös ehkäisemään ja oikaisemaan väärinymmärryksiä, joita kulttuureja kohtaan saattaa olla.

Sen lisäksi, että tila oli avoinna vierailijoille neljän päivän ajan, siellä järjestettiin myös muuta toimintaa ja ohjelmaa. Aistien-tilaa käytettiin hyödyksi esimerkiksi kirjaston muussa toiminnassa tapahtuman aikana. Tilassa kokoontui esimerkiksi ensimmäistä kertaa albaniankielinen lasten satukerho, jolloin paikalla olleille lapsille tila antoi elämyksellisen paikan kuunnella oman kielensä satuja. Tilassa vieraili myös päiväkodin esikoululaisia, joille naiset pitivät toiminnallisen satutuokion. Vierailun tarkoituksena oli tarjota lapsille monikulttuurisia kokemuksia. Oli hienoa, että tilaa hyödynnettiin myös muussa kirjaston toiminnassa ja tämän johdosta tilaa voitiin käyttää monipuolisena kohtaamispaikkana eri ihmisten välillä.

Tilaan oli yhdeksi illaksi myös alustavien suunnitelmien mukaan kutsuttu paikallisen marttayhdistyksen käsityöohjaaja. Tämä kuitenkin osittain peruuntui ohjaajan sairastuttua. Olin itse valmistautunut ohjaamaan tuokion tarvittaessa, joten olin tilassa yhdessä kahden naistenryhmän naisen kanssa. Harmiksemme tilaan ei kuitenkaan saapunut ketään ulkopuolista, joten käsitöitä ja keskusteluja kävimme pienemmällä joukolla. Käsityöillan tarkoituksena oli tarjota ohjelmaa paikallisille asukkaille, jotka käsitöiden tekemisen ohessa voisivat tutustua maahanmuuttajanaisiin ja keskustella erilaisista aiheista. Tällä tapaamisella olisivat myös maahanmuuttajanaiset saaneet kontaktia paikallisiin ihmisiin ja voineet luoda sitä kautta kartuttaa omia verkostojaan.

9 Tavoitteiden toteutuminen

Tässä kappaleessa pohdin miten opinnäytetyön sekä naisten ja minun tavoitteet onnistuivat prosessin aikana. Olen pyrkinyt nostamaan esille keskeisimmät ennalta asetetut tavoitteet ja analysoimaan niiden toteutumista realistisesti. Aloitan tavoitteiden toteutumisen analysoimalla naisten kanssa rakennetun Aistien-tilan suunnitteluprosessia. Suunnitteluprosessia tarkastelemalla saa käsityksen miten yhteistyömme eteni ja miten Aistien-menetelmää hyödynsimme. Tavoitteiden arvioinnin olen jaotellut selkeisiin osioihin, joita ovat Aistien-menetelmän arviointi nais erityisessä maahanmuuttajatyössä, kuinka menetelmän avulla voidaan tukea maahanmuuttajanaisia osallisiksi suomalaista yhteiskuntaa sekä kuinka hyvin sen avulla voidaan tukea maahanmuuttajanaisten identiteettiä. Tämän kappaleen lopuksi pohdin vielä oman ammatillisuuteni kehittymistä koko opinnäytetyöprosessin aikana.

Arvioinnin pohjana käytän naisten haastatteluja, omia havaintojani ja oppimispäiväkirjaani sekä prosessin aikana saatuja palautteita ja keskusteluja. Haastatteluissa oli mukana kaikkiaan kolme suunnittelutyöhön osallistunutta naista. Osittain haastattelut nauhoitettiin, mutta osa haastattelusta käytiin hieman vapaamuotoisemmin, jolloin tein niistä vain kirjallisia muistiinpanoja. Haastatteluja varten olin suunnitellut kysymyksiä, mutta haastattelut toteutuivat hyvin vapaamuotoisina ja olivat lähinnä keskustelumaisia tilanteita. Tavoitteiden arviointi on suoritettu eettisesti ja siten, ettei kenenkään osallistujan henkilöllisyys paljastu.

9.1 Aistien-menetelmän prosessin analysointi

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus ja Aistien-menetelmän hyödyntäminen onnistuivat kokonaisuudessaan hyvin. Aistien-menetelmä on käytännön työssä hyvin joustava ja muokkautuva menetelmä, joten sitä pystyi hyvin soveltamaan naisten kanssa toimiessa. Kokonaisuutta tarkastellessa ehkä suurimpana haasteena menetelmän suhteen oli sen hieman vaikeasti hahmotettava kokonaisuus ja se mitä menetelmä käytännössä tarkoittaa. Myös kieliongelmienvuoksi menetelmästä oli paikoin haastavaakin kertoa.

Haastattelemani naiset kokivat myös Aistien-menetelmän sekä koko prosessin hyvin mielekkäänä. Naiset olivat myös erittäin tyytyväisiä valmiiseen Aistien-tilaan sekä pitivät koko suunnitteluprosessia toimivana. Suunnittelumme alkuvaiheessa menetelmän hahmottamisen haastavuus saattoi aiheuttaa naisille hieman hämmennystä, mutta valmis Aistien-tila on kuitenkin lopputuloksena hyvin palkitseva.

”Mä en ensin uskonut,...oikeasti, mä en epäillyt, mutta mä en ajatellut, että voimme tehdä sellaisen mitä olimme tehneet. Se oli tosi kiva ja mä tykkään kovasti.”

Omien havaintojeni pohjalta Aistien-tilan suunnittelu- ja rakennusprosessi eteni ajallisesti hyvin. Tilan ideointiin ja suunnitteluun on käytettävissä hyvin aikaa ennen varsinaista tapahtumaa. Tapaamiskertoja naisten kanssa toteutui myös suunniteltu määrä, yhteensä kuusi kertaa, jonka lisäksi tuli vielä tapaamiset yhteistyökumppani Lumon henkilökunnan kanssa. Tapaamiskertojen määrä oli mielestäni riittävä, jopa vähemmälläkin kerroilla olisi varmasti päästy yhtä hyvää suunnittelutulokseen. Aistien-tilan pystyy mielestäni hyvinkin suunnittelemaan ja rakentamaan vähäisellä aikamäärällä. Merkittävää ei mielestäni siis ole tapaamisten määrä vaan kunkin tapaamisen laatu eli se kuinka hyvin suunnittelutyö etenee. Nyt naisten kanssa toimiessa oli kuitenkin hyvä, että tapaamiskertoja ja aikaa oli hyvin käytettävissä, sillä Aistien-menetelmä oli heille tuntematon ja ehkä hieman vaikeasti ymmärrettävissä oleva käsite.

Olin olettanut, että Aistien-tilaa olisi suunnittelemassa kiinteä eri kulttuureista koostuva naisten ryhmä, joka olisi osallistujamäärältään noin 8 henkilöä. Tapaamisten edetessä selkeytyi kuitenkin, että ryhmä ei tulisi koostumaan samoista naisista joka tapaamiskerralla, vaan ryhmän osallistujat olisivat suunnittelutyössä mukana vaihtelevasti. Tämä oli hyvin ymmärrettävää, sillä lähes kaikilla naisilla oli perhe ja lapsia hoidettavana. Suunnitteluprosessissa toimi kuitenkin tiiviimmin yhdistyksen työntekijät, jotka osallistuivat lähes kaikkiin yhteisiin tapaamisiimme. Ryhmän osallistujien vaihtelevuus ei vaikuttanut suunnittelu- tai rakennustyöhön mitenkään negatiivisesti. Ryhmässä oli kuitenkin naisia, jotka olivat mukana lähes jokaisella tapaamisella ja ottivat enemmän vastuuta tilan suunnittelusta ja toteutuksesta.

Koko Aistien-tilan suunnitteluprosessiin kuului lähes kaikki menetelmän tunnusomaiset vaiheet. Naiset tunsivat toisensa jo entuudestaan, joten alkuvaiheen tutustuminen oli lähinnä minun tutustumista naisiin. Koska ryhmä ei ollut kiinteä, kaikki naiset eivät välttämättä osallistuneet kaikkiin vaiheisiin. Usean tapaamisen alussa kerroin uusille osallistujille myös hieman Aistien-menetelmästä ja siitä mitä siihen asti ryhmässä oli tehty. Erillistä lopetusta ei ryhmän kesken pidetty, mutta tapasin osallistuneita naisia haastatellessani heitä ja vieraillessani yhdistyksen muissa tapahtumissa. Olisin nähnyt tarpeelliseksi järjestää yhteisen erillisen lopetustapaamisen, jos ryhmä olisi ollut hyvin kiinteä ja kaikki osallistujat olisivat olleet mukana kaikilla tapaamisilla.

Oppimispäiväkirjani merkinnöistä ilmeni, että oli hyvin tärkeää huomioida suunnitteluvaiheessa tapaamisten ohjelma ja muokata sitä sen mukaan miten suunnittelussa edettiin. Liian tarkkoja suunnitelmia tapaamisille ei mielestäni kannattanut tehdä, sillä vapaa keskustelu johdatti usein suunnittelua luonnollisesti eteenpäin. Oli hyvä pitää ohjelma riittävän väljänä, jotta idean kehittelylle ja erilaisten polkujen kokeilemiselle jäi riittävästi aikaa. Oppimispäiväkirjaani kirjoitin myös prosessiarvioinnin näkökulmasta, jonka avulla arvioin miten tapaamiset olivat menneet ja tarvitsiko seuraavaan tapaamiseen tehdä muutoksia. Esimerkiksi tapaamis-

kertojen rungoksi olin suunnitellut tilan ideointi siten, että jokaisella kerralla keskittyisimme aina yhteen aistiin ja miettisimme sen kautta millainen tilasta voisi tulla ja millä voisimme kyseistä aistia aktivoida. Loppujen lopuksi tapaamisilla suunnittelu oli huomattavasti kokonaisvaltaisempaa kuin pelkästään yhden aistin suunnittelua.

Ennen toiminnan alkamista toiveenani oli tuoda suunnittelutapaamisiin myös vertaistuellisia piirteitä yhteisen keskustelun avulla, mutta tämä jäi toteutumatta suurimmasta osasta tapaamisiamme. Tämä ei ehkä saanut niin montaa naista innostumaan syvällisempään keskusteluun, toisaalta tapaamisten aikana puhuttiin vapaammin paljonkin asioita liittyen kulttuureihin ja naisten asemaan niissä. Tapaamisten aikana en kuitenkaan halunnut painostaa naisia keskusteluihin tai keskeyttää tilan suunnittelua, sillä keskustelut eivät olleet oleellisin ja tärkein asia prosessin aikana. Lähinnä olin suunnitellut niitä tukemaan suunnittelua ja ryhmähenkeä.

Havainnoidessani tunnelmaa tapaamiskertojen aikana koin, että tapaamiset olivat hyvin avoimia, välittömiä sekä naiset osoittivat niissä kiinnostusta tilan suunnitteluun. Suunnittelun edetessä naiset tuntuivat myös ottavan enemmän vastuuta tilan suunnittelusta ja sen järjestelyistä sekä ideoimisesta. Koin myös, että ohjaajana minua ei tarvittu suunnittelun loppuvaiheessa niin paljon kuin esimerkiksi yhteistyön alkuvaiheessa. Mietin myös monesti tapaamisten aikana olisiko ollut hyvä ohjata keskustelua myös muihin suunnittelemiini teemoihin vai antaa naisten keskustella tilan suunnittelusta. Päädyin siihen, että annoin naisten jatkaa suunnittelukeskustelua, sillä se tuntui etenevän jokaisilla kerroilla luontevasti.

Koko suunnitteluprosessi tehtiin yhdessä naispuolisten osallistujien kanssa. Ryhmän naiset kuitenkin halusivat, että valmis tila on avoinna myös miespuolisille vierailijoille. Suunnittelun aikana keskustelut ja valmiin tilan ideointi liikkui pitkälti hyvin naisellisissa teemoissa kuten eri kulttuurien käsitöissä, pukeutumisessa ja ruuissa.

Suunnitteluprosessia edistäviä tekijöitä oli ehdottomasti muun muassa naisten motivaatio rakentaa Aistien-tila. Tämä tuli ilmi monesti esimerkiksi oppimispäiväkirjamerkinnoistani. Heillä oli myös selkeä käsitys siitä mihin tarkoitukseen tilaa haluttaisiin käyttää. Myös käytännön toiminta ja esimerkiksi tapaamisten pitäminen yhdistyksen toimintakeskuksessa edesauttoivat suunnittelun ja tapaamisten järjestämistä. Prosessia hidastavana tekijänä oli selkeimmin yhteisen kielen puuttuminen. Naisten suomen kielen taidot vaihtelivat paljon, mikä saattoi aiheuttaa myös vaikeuksia ymmärtää Aistien-menetelmää kokonaisuudessaan.

Pohdin jälkeenpäin paljon myös sitä olisiko suunnitteluprosessi ollut vieläkin tehokkaampaa ja selkeämpää, jos ryhmä olisi ollut kiinteä ja osallistujat olisivat pysyneet samoina koko ajan. Mietin myös johtuiko osallistujien poisjääminen ryhmästä vain käytännön järjestelyjen vuoksi

esimerkiksi siitä syystä, että naisilla oli muuta menoa samanaikaisesti vai oliko kokivatko he kenties menetelmän liian vaikeana tai liian epäselvänä. Alkutapaamisten aikana yritin löytää mahdollisimman selkeän tavan kertoa menetelmästä, mutta pelkästään puheen avulla sitä voi olla vaikeampaa ymmärtää. Olikin erittäin hyvä, että naisten kanssa vierailimme Laurean Aistien-tilassa tutustumassa menetelmään. Myös oma oppimispäiväkirjamerkintä kuvaa hyvin vierailun onnistumista, sillä sen jälkeisellä suunnittelutapaamisella tapahtuman ideointi eteni hyvin.

”Hienoa! Tapaamisen aikana oli hyvin aktiivinen ja idearikas tunnelma! Kaikki naiset olivat hyvin innokkaina puhumassa tapahtumasta ja suunnittelemassa sitä.”

Valmista naisten ideoimaan tilaa havainnoidessa, huomasi, että valmis tila aktivoi jokaista eriaistia. Tilassa oli hyvin runsaasti eri kulttuureista tuotuja esineitä, vaatteita ja kankaita. Naisten tavoitteena olikin, että he voisivat tilan avulla kertoa kulttuureistaan ja esitellä muun muassa tekemiään käsitöitä tilassa vieraileville ihmisille. Tämän johdosta tilassa olikin hyvin paljon katseltavaa. Mielestäni tämä kuitenkin tuki hyvin tilan ”maailma basaari” -teemaa ja tilassa vierailevat saattoivatkin kokea basaarimaisen runsauden. Kaikki tilassa olevat elementit olivat hyvin naisellisia kuten esillä olevat käsityöt ja vaatteet. Tällä tavoin tilan teeman tavoite linkittyi hyvin naistenpäivän yhteyteen. Tilan avulla naiset pystyivät havainnollistamaan naisten elämää eri kulttuureissa.

Valmiin tilan tavoitteita pohdittiin monen ryhmätapaamisen aikana. Naisilla oli kuitenkin alusta alkaen selvää, että he haluavat esitellä omia kulttuureitaan, mutta yhdistävän teeman löytäminen Aistien-tilalle oli vaikeampaa. Naiset saattoivat käsittää tilan enemmän näyttelymäisenä tilana, jonka pääosassa olisivat esille laitetut tavarat. Maailman basaari -teema valittiin toteutettavaksi muun muassa sen takia, että sen avulla voitiin yhdistää naisten eri kulttuurit yhteen tilaan. Naisten toiveena olikin alusta alkaen, että tila ei keskittyisi yhden kulttuurin esittelyyn.

9.2 Aistien-menetelmä maahanmuuttajanaisten kotoutumisen tukena

Haastattelemani naiset kokivat, että Aistien-menetelmää voisi hyödyntää maahanmuuttajatyössä. Omia kulttuureita ja niiden tapoja muistelemalla maahanmuuttajat voisivat palata ajatuksissaan takaisin kotimaidensa elämään ja se voisi toimia voimaannuttavana kokemuksena. Pohdin kuitenkin itse paljon juuri muistojen ja muistelemisen osuutta menetelmässä. Toisaalta muistelemisen toimii voimaannuttavana kokemuksena, mutta on kuitenkin tärkeää huomioida, että joillakin maahanmuuttajilla saattaa liittyä traumaattisia kokemuksia kotimaihinsa. Aistien-menetelmällä ei kuitenkaan ole tarkoitus aktivoida näitä muistoja uudelleen vaan löytää juuri niitä voimaannuttavia kokemuksia maahanmuuttajalle.

Naisten kanssa toimiessa joissakin keskusteluissamme tuli ilmi naisten kokeman pakomatkan stressaavuus ja turvattomuuden tunne. Eräät naisista kertoivat fyysisistä ja psyykkisistä oireistaan, jotka helpottuivat heti, kun saapuivat Suomeen ja saivat tietää olevansa täällä turvassa. Joillakin naisista vaikeudet elämässä tosin jatkuivat myös Suomessa, sillä he kokivat olevansa täällä yksinäisiä sekä työelämään sijoittuminen oli hankalaa. Aistien-menetelmällä voidaan mielestäni tukea juuri tällaisissa tilanteissa naisia, sillä esimerkiksi suunnitteluprosessin aikana osallistujat voivat toimia toisilleen vertaisina saaden voimaa toinen toisistaan. Tutut ryhmänjäsenet ja luotettava ilmapiiri suunnittelussa voivat edesauttaa turvallisuuden ja hyväksytyksi tulemisen tunnetta. Menetelmän ohjaajana toimiva henkilö voi myös tukea ja opastaa esimerkiksi muiden palveluiden kuten järjestöjen pariin.

Yhdistykset ja järjestöt ovat hyvin tärkeitä toimijoita maahanmuuttajanaishille suunnatun toiminnan järjestämisessä. Haastatteluissa naiset olivat erittäin tyytyväisiä, että heillä oli mahdollisuus olla mukana eri yhdistysten toiminnassa. He näkivät, että yhdistysten avulla maahanmuuttajille voidaan tarjota muun muassa kielenopetusta, ryhmätoimintaa sekä keskustelua. Yhdistysten tarjoamat sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus muiden maahanmuuttajanaisten kanssa olivat tärkeitä etenkin niille naisille, joilla ei ollut lähiomaisia Suomessa ja kokivat olevansa yksinäisiä. Naiset toivoisivat yhdistysten toimintaan mukaan kantasuomalaisia, jotka voisivat opastaa muun muassa erilaisissa palveluissa, käytännön asioissa, kulttuurin tavoissa sekä oikeuksissa. Sukupuolierityinen toiminta yhdistyksissä sai myös haastattelemltani naisilta kannatusta.

Kotoutumisesta keskustellessamme naiset pitivät erittäin tärkeänä sitä, että maahanmuuttaja on myös itse aktiivinen kotoutumisen suhteen. Heidän mielestään on hyvä, että maahanmuuttajalla on mahdollisimman paljon erilaista toimintaa, johon voi osallistua. Tällä naiset viittasivat työn lisäksi esimerkiksi yhdistysten järjestämään toimintaan tai vapaaehtoistoiminnassa mukana olemisessa. Passiivisuus ei heidän mielestään ole hyvä kotoutumisen kannalta.

”Pitää ihmisten tehdä jotain.”

Naiset näkivät maahanmuuttajien toimijuuden myös mahdollisuutena järjestää kohtaamisia esimerkiksi ikääntyneiden kanssa. Tällöin kohtaaminen olisi hyödyllistä molemmille osapuolille, sillä molemmat saisivat seuraa sekä keskustelukumppanin.

”Ulkomaalainen on iloinen, kun joku puhuu heidän kanssaan. Vanhukset myös, he ovat iloinen. Miksi ei vanhukset ja ulkomaalaiset yhdessä... siitä on paljon hyötyä, he oppii paljon.”

Keskustelimme myös Aistien-menetelmän käytöstä ja hyödyntämisestä esimerkiksi ikääntyneiden ja maahanmuuttajien parissa. Naiset innostuivat ideasta ja pitivät sitä erittäin toimivana järjestelyinä. Tällä voitaisiin edesauttaa tiedon kulkemista sukupolvilta toisille sekä maahanmuuttajien käyttöön.

”Joo, tottakai. Ikääntyneillä on enemmän idea, hänellä on paljon asiaan ja hän tietää paljon.”

Arjen kansalaisuus, jota Jaana Vuori kuvasi yhdeksi osaksi kotoutumisprosessia, tarjoaa myös mahdollisuuden havainnoida osallisuutta yhteiskuntaan arjen toimintoja seuraamalla, sillä arki muodostuu monista erilaisista kohtaamisista eri toimijoiden kanssa (Vuori 2012, 236). Monipuoliseen toimintaan osallistumalla maahanmuuttajalla on mahdollisuus näin ollen vahvistaa arjen kansalaisuuttaan ja kuulumistaan osalliseksi yhteiskuntaa.

Aistien-menetelmä ja sen prosessimaiset suunnitteluvaiheet tarjoavat paljon kohtauksia. Esimerkiksi suunnittelun alkuvaiheessa kohtauksia syntyy osallistujien välillä ja he voivat jakaa toisille omia kokemuksiaan ja kontaktejaan. Valmiissa Aistien-tilassa suunnitteluun ja rakentamiseen osallistuneiden toimijoiden on mahdollista kohdata ulkopuolisia tilassa vierailuvia ihmisiä. Toisaalta taas mikäli tilaa ei ole suunniteltu avoimeksi ulkopuolisille, on tilassa mahdollista viettää aikaa suunnitteluun ja rakentamiseen osallistuneiden ryhmän jäsenien kesken. Tällöin valmis tila antaa uuden ympäristön kohtaukseen esimerkiksi virittäen keskustelemaan omista muistoistaan tai rentoutumaan valitun teeman ympärillä. Valmiin Aistien-tilan kohtauksien ohella tärkeässä roolissa ovat myös suunnitteluprosessin aikana koetut tapaamiset eri toimijoiden ja yhteistyökumppanien kanssa. Nämä tukevat yhtä lailla ryhmän jäseniä ja mahdollistaen heille esimerkiksi uusien ystävyssuhteiden syntymisen. Maahanmuuttajille kohtaukset yhteistyökumppaneiden kanssa voivat auttaa rakentamaan verkostoja uudessa maassa.

Verkostojen luomisessa ja maahanmuuttajien yhteiskunnallisen näkyvyyden edistämässä Aistien-menetelmä on hyvin toimiva. Naistenviikon tapahtuma sekä Aistien-tila Lumossa olivat avoimia kaikille, joten paikalle tutustumaan saattoi tulla niin kantaväestöön kuuluvia kuin maahanmuuttajataustaisiakin. Havainnoidessani tilassa vierailevien ja tilaa emännöivien naisten keskusteluja, monissa keskusteluissa teemat liittyivät ennakkoluulojen purkamiseen ja kulttuurien välisiin eroihin. Tila tarjoaa siis erinomaisen ja helposti lähestyttävän keskusteluareenan monikulttuurisuuteen liittyen sekä nostaa esiin vähemmistöjen toimintaa. Tällaisia keskustelun mahdollistavia paikkoja tarvitaan sillä, naiset olivat sitä mieltä, että suomalaisiin on yleensä hyvin haastavaa saada keskusteluyhteys.

”Suomalaiset ei puhu tuntematon henkilö.”

Yhtenä toiminnan tavoitteena oli tukea ja voimaannuttaa mukana toimivia naisia sekä pyrkiä luomaan heille uusia verkostoitumismahdollisuuksia. Suunnitteluvaiheessa monet naisista osallistui tilan ideoimiseen muistelemalla muun muassa omien kulttuurien tapoja ja esineitä. Jokaisella tapaamiskerralla ilmapiiri oli avoin ja naiset saivat toteuttaa itseään ja tuoda ideoitaan esille toisten kuultavaksi. Naiset kertoivat myös paljon esimerkiksi millaisia ovat heidän kulttuuriensa tyypilliset juhlat tai miten erilaisia kansallisia juhlapäiviä vietetään. Uskon, että jo omista kulttuureista kertominen jollekin toimi osaltaan voimaannuttavana ja vahvistavana kokemuksena naisille. Lisäksi valmiin tilan näkeminen ja sen saaminen toteutettua toi naisille onnistumisen kokemuksia. Haastatteluissa ja palautteissa naiset kertoivat, että oman kulttuurin ja sen tapojen muisteleminen suunnittelutapaamisten aikana oli mieluisaa. Myös yksittäiset esineet, joita valmiissa Aistien-tilassa oli esillä, toivat naisten mieleen muistoja heidän kotimaistaan. Emännöidessään Aistien-tilaa naisilla oli päällään kulttuureilleen tyypillisiä kauniita vaatteita, joista he selvästi olivat ylpeitä.

Useiden tutkimusten mukaan ilmeni, että suomalaisessa yhteiskunnassa monet maahanmuuttajanaiset saattavat joutua vahvojen ennakkoluulojen ja stereotyyppisen ajattelun kohteeksi. Maahanmuuttajanaisten nähdään usein olevan alistetussa asemassa vaille itsenäistä elämätotetta. Haastatteluiden perusteella naiset eivät kuitenkaan olleet kohdanneet heitä vastaan tällaista tai mitään muutakaan negatiivista Suomessa asuessaan. Havainnoidessani valmiissa Aistien-tilassa käytyjä keskusteluja, niin monet niistä liittyivät teemoiltaan juuri toisen osapuolen ennakkoluuloihin perustuvan käsityksen haluun selventää sitä. Keskustelut liittyivät esimerkiksi eri uskontoihin sekä niiden tapoihin.

Haastatteluiden aikana keskustelimme paljon työstä ja siitä mitä mieltä naiset olivat suomalaisen yhteiskunnan tavasta kotouttaa pääpainoisesti työllistymisen kautta. Naiset kokivat työn hyvin merkittävänä osana elämäänsä Suomessa. Osalla naisista tosin oli hieman huonompia kokemuksia esimerkiksi siitä miten heidän kielitaitoonsa oli suhtauduttu työpaikoilla. Naiset kertoivat, että työpaikan kautta he oppivat paljon uutta tietoa Suomen yhteiskunnasta sekä saivat uusia kontakteja kantasuomalaisista.

”Kyllä, tottakai. Mä tavannut paljon suomalaisia, en tunne ennen, paljon työpaikkoja ja opin paljon asioita.”

Keskustelin ja kysyin naisilta mitä mieltä he ovat siitä, että olettaako länsimaiset yhteiskunnat maahanmuuttajien automaattisesti omaksuvan täällä vallitsevat arvot ja tavat ja tämän olevan ikään kuin ehtona tänne kotoutumiseen. Naiset eivät ehkä osanneet vastata tähän suoraan ja keskustelumme kääntyi lähinnä liittymään maahanmuuttajien lapsiin sekä heidän omaksumiin arvoihin. Naiset olivat hyvin vapaita siihen suhteen millaisia arvoja heidän täällä

syntyneet lapsensa omaksuvat eivätkä pitäneet niinkään tärkeinä sitä, että lasten tulisi käyttäytyä kuin heidän kotimaissaan oli tapana tai uskonnon määräämällä tavalla. Naisten mielestä oli heidän lasten tai nuorten oma valinta päättää esimerkiksi pukeutuvatko huiviin. Naiset eivät myöskään pitäneet länsimaisia arvoja ”pahoina” eikä heidän mielestään tarvinnut pelätä sitä, että lapset oppisivat Suomessa täällä vallitseville tavoille tai maan arvoihin.

”Jos lapset kasvavat täällä, he ovat suomalainen lapsi... Vapautta on tosi hyvä lapsille.”

9.3 Omat tavoitteeni

Omat tavoitteeni toteutuivat hyvin koko prosessin aikana. Tavoitteiden arvioinnissa olen hyödyntänyt pääosin oppimispäiväkirjaani sekä reflektointiani esimerkiksi jokaisen tapaamiskerran jälkeen. Opinnäytetyön kirjoitusvaiheessa opin huomattavan paljon uutta tietoa muun muassa maahanmuuttoon ja sukupuolierityiseen työhön liittyvistä teemoista. Yhteistyö Hakunilan kansainvälisen yhdistyksen ja Lumon kirjaston kanssa antoi minulle myös kokemusta käytännön maahanmuuttotyöstä sekä kuvaa siitä millaista työskentely erilaisten yhteistyötahojen kanssa sosiaalialalla on.

Opinnäytetyön aikana sain kartutettua erittäin hyvin teoreettista tietoutta maahanmuuttotyöstä sekä Aistien-menetelmästä. Maahanmuuttajanaisten kanssa toimimisesta minulla oli entuudestaan kokemusta vapaaehtoistyön kautta, mutta opinnäytetyön toiminnallinen osuus syvensi ja laajensi kokemustani entisestään. Lisäksi sain arvokasta kokemusta myös Aistien-menetelmästä. Menetelmän toimivuutta reflektoin ja pohdin hyvin paljon koko prosessin aikana, joten uskon, että kehityin menetelmän käyttämisessä paljon prosessin myötä. Toiminnan ohessa huomasin asioita, joita olisi saattanut tehdä toisin ja näin ollen saavuttaa parempia tuloksia. Esimerkiksi Aistien-menetelmästä kertoessani naisille olisin voinut havainnollistaa menetelmää paremmin käytännössä ja suunnittelutapaamisiin olisin voinut ottaa mukaan esimerkiksi esineitä ideoinnin ja muistelun aktivoimiseksi.

Koen myös saaneeni hienoa kokemusta ryhmän ohjaajana. Oli myös erittäin mielenkiintoista saada toimia monikulttuurisen ryhmän kanssa ja havainnoida sen kautta muun muassa eri kulttuurien tapoja. Ryhmätapaamistemme aikana sain myös kuunnella valtavan paljon erilaisia sekä unohtumattomia kertomuksia kulttuureista ja naisten elämästä. Näistä lukuisista kertomuksista olen hyvin kiitollinen kaikille naistenryhmän naisille.

Opinnäytetyön aikana huomasin miten tärkeää on reflektoida kokemuksiaan, sillä se antaa hyvin paljon valmiuksia myös ammatti-identiteetin kehittymiselle. Mielestäni kokemusten reflektointi itsessään voi jo kehittää ammatillisuutta, sillä joka kerta pohtiessaan itseään tapah-

tuneiden tilanteiden keskellä, antaa se uusia näkökulmia omaan toimintaan. On mielestäni hyvä myös sisällyttää pohdintaan hieman kriittisyyttä ja välillä kyseenalaistaa omaa toimintaa, jotta kehittymisen kohtia pystyisi huomioimaan paremmin. On hyvä olla tietoinen erilaisien tilanteiden ja tapahtumien aiheuttamista tunteista ja kokemuksista. Niiden käsittely avartaa paljon omaa näkemystä ja sen avulla tilanteita voi ymmärtää kokonaisvaltaisemmin. Reflektointi tulisikin olla tärkeä osa sosiaalialan työntekijän työtä, sillä sen avulla voi rakentavasti pohtia työkokemuksiaan ja tunteitaan sekä ymmärtää paremmin rooliaan ammattilaisena (Hennessey 2011, 98). Jokaisen ryhmätapaamisemme jälkeen otin itselleni tavaksi pohtia hieman mitä tapaamisen aikana tapahtui ja miten se mahdollisesti vaikutti myös minuun itseän. Tämän pohdinnan tuotoksen kirjoitin oppimispäiväkirjaani. Pohdinta toimi hyvin myös prosessiarvioinnin kannalta, sillä peilasin toteutunutta toimintaa aikaisempiin suunnitelmiini ja pohdin tarvitseeko suunnitelmia muuttaa jatkoa varten.

Sosiaalialan ammatti-identiteetin muodostumisessa opinnäytetyöprojektini oli erinomainen, sillä sain sen kautta hyvin monenlaista kokemusta. Myös työskentely yksin yhteistyökumppaneiden kanssa toi vastuunottoa eri tavalla kuin esimerkiksi parityönä tehdyssä opinnäytetyössä.

10 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli kokeilla Aistien-menetelmää maahanmuuttajanaisten kanssa sekä selvittää menetelmän toimivuutta maahanmuuttajanaiserityisessä työssä ja kotoutumisen tukemisessa. Toiminnan monipuolisen arvioinnin perusteella voidaan päätellä, että Aistien-menetelmä tukee naisten kotoutumista ja osallisuutta yhteiskuntaan, sillä Aistien-tilaa suunniteltaessa naiset saavat mahdollisuuden verkostoitumiseen ja voivat toimia yhdessä yhteistyökumppanien kanssa esimerkiksi käytännön järjestelyiden suunnittelussa. Toimijuus ja arjen kansalaisuus näin ollen vahvistuvat.

Menetelmällä voidaan myös halutessaan voimaannuttaa ja vahvistaa maahanmuuttajan omaa kulttuurillista identiteettiä, sillä suunnittelun aikana sekä valmista Aistien-tilaa esittelemällä naiset voivat tuntee ylpeyttä kulttuureistaan ja nostaa esille omaa sekä muiden vähemmistöjen asemaa Suomessa. Valmiin tila ja suunnitteluprosessin loppuunsaattaminen on myös palkitsevaa ja antaa onnistumisen kokemuksia mukana olleille.

Aistien-menetelmää hyödyntämällä rakennettu naistenviikon tapahtuma Lumon kirjastoon tarjosi naisille mahdollisuuden tuoda esiin heidän omia kulttuurejaan. Vierailijat pystyi tutustumaan Aistien-tilassa oleviin kaikille aisteille suunnattuihin virikkeisiin sekä keskustelemaan tilaa emännöivien naisten kanssa kiinnostavista aiheista. Tapahtuma sekä siihen liittyvä suunnittelu antoi naisille myös uusia kohtaamisia ja verkostoitumismahdollisuuksia. Sen avulla voi-

tiin nostaa esille myös Hakunilan kansainvälistä yhdistystä sekä sen tekemää työtä maahanmuuttajataustaisten hyväksi.

Palkitsevuus ja onnistumisen kokemus voi olla maahanmuuttajanaishille hyvinkin tärkeä kokemus ja tunne. Esimerkiksi pakolaistaustaisilla maahanmuuttajanaishilla saattaa oma identiteetti olla murentunut kotimaissa tapahtuneiden ikävien kokemusten takia. Tällöin kaikki voimaannuttavat ja vahvistavat kokemukset ovat hyväksi identiteetin rakentumiselle. Positiivisen palautteen saaminen Aistien-tilasta voi kartuttaa myös naisten hyväksytyksi tulemisen tunnetta, mikä puolestaan edesauttaa kotoutumista ja yhteiskuntaan kuulumisen tunnetta.

Aistien-menetelmää voisi hyödyntää näin ollen laajemmin maahanmuuttajatyössä ja erityisesti maahanmuuttajanaisten tukemisessa. Monesta lähteestä nousi esiin, että maahanmuuttajanaisten muuttosyy on hyvin usein perheeseen liittyvä ja naiset ovat usein vastuussa perheensä arjen toiminnasta. Tämän vuoksi he saattavat jäädä monien palveluiden ja kotouttamistoi-
mien ulkopuolelle, jolloin myös heidän kotoutuminen kärsii. Aistien-menetelmällä maahanmuuttajanaishille voisi tarjota toimintaa, joka muokkautuisi hyvin osallistujien arjen toimintoihin ja aikatauluihin. Suunnittelutapaamisten ei tarvitse olla koko päivän kestäviä ja niitä voidaan järjestää sellaisena aikana kuin osallistujille sopii, kuten tämän opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa tehtiin.

Suomalaisessa yhteiskunnassa painotetaan työllistymistä maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Myös tämän vuoksi monet perheelliset maahanmuuttajanaishet saattavat jäädä yhteiskunnan ulkopuolelle ja heillä on vaarana syrjäytyä. Kuten todettiin, Aistien-menetelmä muokkautuu hyvin osallistujiensa aikatauluihin, niin sen avulla voidaan houkutella mukaan myös naisia, jotka keskittyvät pääsääntöisesti perheen hyvinvoinnista huolehtimiseen eivätkä esimerkiksi käy töissä tai opiskele. Aistien-tilan suunnitteluun voi hyvin ottaa mukaan myös perheen lapsia. Aistien-menetelmää voidaan hyvin käyttää myös kulttuurin välittämisessä lapsille kuten sosionomiopiskelijoiden Paula Pennolan ja Pauliina Rytölän opinnäytetyössä oli tavoitteena tehdä (Pennola & Rytölä 2012).

Suomen kotouttamistoimet ovat hyvin viranomaiskeskeisiä, joten monipuolista yhdistystoimintaa tarvitaan maahanmuuttajatyössä. Aistien-menetelmä voisikin tuoda yhdistysten toimintaan hieman erilaista lähestymistapaa kotouttamiseen. Menetelmän käyttöönotto on hyvin vaivatonta eikä suuria hankintoja välttämättä tarvita. Tähän opinnäytetyöhön liittyvä Aistien-tila rakennettiin kulttuurisen teeman ympärille, joten suurin osa rekvisiitasta löytyi naisten kotoa. Teemaksi voidaan valita myös jokin muu kuin omaan kulttuuriseen taustaan liittyvä, esimerkiksi harrastukset, rentoutuminen tai tiedottaminen. Sen avulla voidaan myös suunnitella ja kehittää tulevaisuutta tietyllä paikallisella alueella tai vaikkapa yhdistyksen toiminnalla.

taa. Myös yhdistysten toiminnasta tiedottamisessa ja näkyvyyden saamisessa Aistien-menetelmä voisi olla toimiva markkinointikanava.

Sukupuolierityiseen maahanmuuttajatoimintaan Aistien-menetelmä sopii myös hyvin, sillä tilan toteuttajat voivat valita Aistien-tilan teemaksi haluamansa aiheen ja rakentaa tilan sen mukaisesti. Teemassa ei välttämättä edes tarvitse tulla ilmi oliko toteutuksessa mukana pelkiä naisia tai miehiä vai molempien sukupuolten edustajista koostuva joukko. Teeman valinnalla saa halutessaan korostettua sukupuolinäkökulmaa, kuten Lumon Aistien-tilan yhtenä tarkoituksena oli. Aistien-menetelmää käytettäessä sukupuolieriytetyssä työssä on kuitenkin haasteena se, että käyttö vahvistaa edelleen sukupuolieroja kuten muukin sukupuolieriytetty toiminta.

Aistien-menetelmän käyttöönotto ei vaadi kovin laajaa tuntemusta menetelmän taustalla olevista teoreettisista viitekehyksistä, mutta ohjaajan on hyvä olla tietoinen miten menetelmällä voidaan auttaa kohderyhmää. Taustateorioista kertominen voisi olla tärkeää esimerkiksi sosiaalialan työntekijöille, jotka käyttävät menetelmää osana työtään. Ammattilaisille onkin tärkeää tietää mitä taustoja menetelmä pitää sisällään, jotta he voivat kohdentaa menetelmän käyttöä eri asiakasryhmille sekä selkeyttää menetelmän käytön tavoitteita heidän kanssaan. Esimerkiksi menetelmää hyödynnettäessä opetuskäytössä on hyvä työntekijän ymmärtää muun muassa kuinka eri aistien aktivoinnilla voidaan tukea oppimista.

Kotoutumisen kaksisuuntaisuudessa on tärkeää, että yhteiskunta muuttuu monimuotoisuuden ja monikulttuurisuuden lisääntyessä sekä samalla maahanmuuttajat ottavat aktiivisen roolin kotoutumisessa. Kotoutuminen on prosessi, joka muokkautuu aina vuorovaikutuksessa yhteiskunnan arjessa toimimalla. (Kotouttamistyön taustaa.) Aistien-menetelmällä tuotetut Aistien-tilat toimivat hyvinä areenoina kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä edistäen vuorovaikutusta ja kulttuurien välisten erojen ymmärtämistä. Kuten myös haastatteluissa tuli ilmi, naiset toivoivat erityisesti kantaväestöön kuuluvia kertomaan heille maan tavoista ja käytännön asioista. Tällä voitaisiin edesauttaa maahanmuuttajien arjen taitoja sekä nostaa esille kulttuurien monimuotoisuutta kantaväestön keskuudessa.

Aistien-menetelmää voitaisiin mahdollisesti hyödyntää maahanmuuttajille suunnatun yhdistystoiminnan kehittämisessä ja etenkin kantaväestöön kuuluvien ihmisten aktivoimisessa mukaan toimintaan. Usein yhdistysten toiminta perustuu pitkälti vain maahanmuuttajajäsenten aktiivisuuteen ja haasteena on usein kantaväestön houkutteleva mukaan toimintaan. Kantaväestön osallisuudella yhdistyksissä saataisiin kuitenkin toimintaan enemmän muun muassa kaksisuuntaisen kotouttamisen piirteitä sekä laajennettua verkostoitumismahdollisuuksia maahanmuuttajille. Aistien-menetelmän avulla yhteistyötä yhdistyksissä voitaisiin tehdä yksittäisten kantaväestön ihmisten sekä myös erilaisten ryhmien kanssa kuten muun muassa päiväkotit-

ja koululaisryhmät. Myös erilaisten yhdistysten välistä toimintaa on mahdollista toteuttaa Aistien-menetelmän avulla. Tällöin esimerkiksi kaksi yhdistystä voisi suunnitella ja rakentaa Aistin-tilan yhteisen teeman ja tavoitteen mukaisesti.

Yhteiskuntatieteiden tohtori Miikka Pyykkönen (2007, 112) on artikkelissaan huomionut, että maahanmuuttajayhdistysten toiminnassa taide on hyvin usein mielletty naisten vahvuudeksi ja erikoisalaksi. Esimerkiksi monietniset yhdistykset pyrkivät edistämään ihmisten välisiä kohtaamisia taiteen keinoin. Aistien-menetelmä voidaan mieltää hyvin naiselliseksi menetelmäksi, sillä esimerkiksi Aistien-tilan rakentamiseen liittyy paljon perinteisesti feminiinisinä pidettyjä piirteitä kuten verhojen ja muiden sisustusmateriaalien valintaa. Toisaalta taas valmisteluihin liittyy paljon tekniikan hallintaa ja perinteistä rakentamista. Menetelmä voi tulla hyödyllistä niin naisille kuin miehillekin, sillä paljon on myös vaikutusta sillä minkä teeman ympärille valmis tila tullaan rakentamaan.

Opinnäytetyötä ja siihen liittyvää Aistien-menetelmän prosessia kokonaisuutena tarkastellen, voidaan todeta, että projekti oli erittäin mielenkiintoinen niin osallistuneille naisille kuin myös ohjaajallekin. Prosessin aikana syntyi uusia kohtaamisia, joissa vaihdettiin paljon sekä tietoa että kokemuksia. Ohjaajalle prosessin antoi paljon kokemusta ihmisistä, kulttuureista ja itse Aistien-menetelmästä. Oleellisimpana muutoksena seuraavaan mahdolliseen vastaavaan projektiin, keskittyisin vielä enemmän Aistien-menetelmän idean selkeyttämiseen osallistujille. Uskon, että menetelmä antaa enemmän osallistujille, kun he tiedostavat multisensorisen mahdollisuuden. Toisaalta taas ensimmäinen kerta menetelmän kanssa on paljolti tutustumista osallistujille, joten seuraavalla kerralla menetelmään pääsee varmasti paremmin sisälle.

Aistien-menetelmällä voidaan haluttaessa tuoda esiin monenlaiset tarinat ja kertomukset, jotka vaikuttavat ihmisten taustoilla. Näiden tarinoiden avulla voidaan muun muassa lähentää toisilleen vieraita kulttuureja sekä selventää kulttuurien ominaisia tapoja toisille. Ihmisten väliset kohtaamiset sekä vuoropuhelu heidän välillään tekevät menetelmästä hyvin aidon ja tunnelmaltaan avoimen. Naisten kanssa toimiessa monet heidän kokemuksistaan sanoittuivat menetelmän parissa toimiessa. Löysimme myös monia yhdistäviä naiseuteen liittyviä tekijöitä eri kulttuurien välillä. Naisten tarinoissa tuli ilmi monenlaisia tunteita ja koettelemuksia matkalla kohti suomalaista yhteiskuntaa. Kaikki ei ollut aina helppoa ja haasteita naisilla oli monenlaisia. Kuitenkin kotoutumisen edetessä myös naisten oma hyvinvointi lisääntyi kuten eräästä haastatteluvastauksesta kävi ilmi.

”Kun mä sain oleskelulupapäätös, elämä oli tosi kaunis. Ja tällä hetkellä on kauniimpi, kun lapset ovat täällä. Elämä on tosi kaunis ja hyvä.”

Lähteet

- Alitolppa-Niitamo, N., Fågel, S. & Säävälä, M. (toim.) 2013. Olemme muuttaneet - ja kotoutumme. Helsinki: Väestöliitto.
- Anttonen, A. & Sipilä, J. 2009. Suomalaista sosiaalipolitiikkaa. Jyväskylä: Vastapaino.
- Berg, K. 2012. Insha Allah - sosiaalityötä pakolaisasiakkaiden kanssa. Teoksessa M. Strömberg-Jakka & T. Karttunen (toim.) Sosiaalityön haasteet. Tukea ammattilaisen arkeen. Jyväskylä: PS-Kustannus, 14-34.
- Davydova, O. 2012. Venäjän lännestä Suomen itään. Sukupuolittunut maahanmuutto ja haurastuneet työmarkkinat. Teoksessa S. Keskinen, J. Vuori & A. Hirsiaho (toim.) Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere: Tampere University Press, 72 - 100.
- Euroopan unioni. 2012. Kotouttamiskäsikirja päättäjille ja käytännön toimijoille. Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto.
- Eräsaari, L. 2010. Miksi hyvinvointivaltio on tärkeä naisille? Teoksessa T. Saresma, L-M. Rossi & T. Juvonen (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 210-222.
- Hakunilan kansainvälinen yhdistys. 2015. Viitattu 19.4.2015. <http://www.hakunila.org/hky>.
- Hall, S. 2003. Kulttuuri, paikka, identiteetti. Teoksessa M. Lehtonen & O. Löytty (toim.) Eri-laisuus. Tampere: Vastapaino, 85-128.
- Hennessey, R. 2011. Relationship Skills in Social Work. London: SAGE Publications Ltd.
- Honkasalo, V. 2012. Nuorisotyön monikulttuurisuus ja sukupuoli. Teoksessa S. Keskinen, J. Vuori & A. Hirsiaho (toim.) Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere: Tampere University Press, 263-290.
- Joronen, T. 2007. Työmarkkinoiden monenlaiset maahanmuuttajanaiset. Haaste suomalaiselle sukupuolijärjestelmälle. Teoksessa T. Martikainen & M. Tiilikainen (toim.) Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto, 285-311.
- Julkunen, R. 2010. Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit. Tampere: Vastapaino.
- Järvinen, S., Rankka, E. & Rätty, M. 2015. Aistien-menetelmä voimaannuttamisen välineenä. Teoksessa M. Rätty & H. Laurikainen (toim.) Aistien-menetelmällä oivalluksia oppimiseen ja kohtaamiseen. Laurea julkaisut. Kuopio: Grano Oy, 52-57.
- Keskinen, S. & Vuori, J. 2012. Erot, kuuluminen ja osallisuus hyvinvointiyhteiskunnassa. Teoksessa S. Keskinen, J. Vuori & A. Hirsiaho (toim.) Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere: Tampere University Press, 7-35.
- Kokkonen, L. 2010. Pakolaisten vuorovaikutussuhteet. Keski-Suomeen muuttaneiden pakolaisten kokemuksia vuorovaikutussuhteistaan ja kiinnittymisestä uuteen sosiaaliseen ympäristöön. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Koto3-hanke. 2015. Hakunilan kansainvälinen yhdistys. Viitattu 19.4.2015. <http://www.hakunila.org/koto-hanke3>.
- Kotouttamislaki 30.12.2010/1386. Finlex - Valtion säädöstietopankki. Viitattu 13.5.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386#L4P34>.

Kotouttamistyön taustaa. Kotouttaminen.fi - työ- ja elinkeinoministeriön palvelu. Viitattu 31.5.2015.

http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotouttamistyon_tautaa.

Kotouttamista edistävät toimenpiteet. Kotouttaminen.fi - työ- ja elinkeinoministeriön palvelu. Viitattu 31.5.2015.

http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/kotoutumista_edistavat_toimenpiteet.

Maahanmuuttovirasto. Viitattu 30.5.2015.

http://www.migri.fi/download/57700_2014_tilastograafit.pdf?5cd2b0ca8449d288

Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2007a. Maahanmuuttajanaiset. Käsitteet, tutkimus ja haasteet. Teoksessa T. Martikainen & M. Tiilikainen (toim.) Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto, 15-37.

Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2007b. Maahanmuuttajanaiset. Yhteenveto ja keskustelu. Teoksessa T. Martikainen & M. Tiilikainen (toim.) Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto, 400-408.

Miettinen, J., Jokinen, R. & Mikkonen, M. 2013. Monikulttuurinen ohjaus turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksessa - työskentelyä välitilassa. Teoksessa V. Korhonen & S. Puukari (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus, 174-190.

Myrskylä, P. & Pyykkönen, T. 2014. Suomeen muuttaneiden naisten ja miesten työmarkkinatilanne, koulutus ja poliittinen osallistuminen. Working Papers 2/2014. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 16.4.2015.

http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/ywrp2_201400_2014_12369_net.pdf.

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro Oy.

Nikunen, K. 2012. Sukupuolittuneet mediakuvastot ja yllirajainen kokemus maahanmuuttajanuorten arjessa. Teoksessa S. Keskinen, J. Vuori & A. Hirsiaho (toim.) Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere: Tampere University Press, 155-173.

Nätkin, R. 2002. Hyvinvointia perheille - väestöpolitiikka ja naisten toimijuus. Teoksessa T. Gordon, K. Komulainen & K. Lempiäinen (toim.) Suomeineiton hei! Kansallisuuden sukupuoli. Tampere: Vastapaino, 176-194.

Parkkinen, J. 2013. Uskonnon pyhän kohtaamisen etiikka monikulttuurisessa ohjauksessa. Teoksessa V. Korhonen & S. Puukari (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus, 112-121.

Pennola, P. & Rytölä, P. 2012. Burmalaisuutta aistien - Burmalaisen äitiryhmän oman kulttuurin tukemista ja välittämistä lapsille. Vantaa: Laurea-ammattikorkeakoulu.

Prosessi. Aistien. 2015. Viitattu 26.4.2015. <http://www.aistienmenetelma.net/prosessi>.

Pyykkönen, M. 2007. Naiset maahanmuuttajien yhdistyksissä. Teoksessa T. Martikainen & M. Tiilikainen (toim.) Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto, 105-124.

Räty, M. 2015. Aistien hanke kehittämissympäristönä. Teoksessa M. Räty & H. Laurikainen (toim.) Aistien-menetelmällä oivalluksia oppimiseen ja kohtaamiseen. Laurea julkaisut. Kuopio: Grano Oy, 10-15.

Räty, M., Sivonen, S., Saarela, J., Laurikainen, H. & työryhmä. 2015. Aistien-menetelmä. 3. uusittu painos. Kuopio: Grano Oy.

Saksela, S. 2005. Maahanmuuttajayhdistysten ja viranomaisten välinen yhteistyö. Teoksessa T. Joronen (toim.) Maahanmuuttajien elinolot pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 89-115.

Saukkonen, P. 2010. Kotouttaminen ja kulttuuripolitiikka. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen julkaisuja 19. Helsinki: Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore.

Schubert, C. 2013. Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa A. Alitolppa-Niitamo, S. Fågel & M. Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet - ja kotoudumme. Helsinki: Väestöliitto, 63-77.

Seikkula, M. & Rantalaiho, M. 2012. Naiskansalaisuus romaniuden ja suomalaisuuden risteyksissä. Teoksessa S. Keskinen, J. Vuori & A. Hirsiaho (toim.) Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere: Tampere University Press, 39-71.

Seppänen-Järvelä, R. 2004. Prosessiarviointi kehittämissuunnitelmassa. Opas käytäntöihin. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Sisäministeriö. 2013. Valtioneuvoston periaatepäätös maahanmuuton tulevaisuus 2020-strategiasta. Helsinki: Sisäministeriö. Viitattu 14.5.2015.
http://www.intermin.fi/download/51686_Maahanmuuton_tulevaisuus_2020_LOW-res_FINNISH.pdf?acef2a648154d288.

Säävälä, M. 2007. Sukupuoli etnisen itseymmärryksen keskiössä. Naisuus, avioliitto ja perhe Kosovon albaaninaisten puheessa. Teoksessa T. Martikainen & M. Tiilikainen (toim.) Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto, 68-87.

Säävälä, M. 2009. Naisia kotoutumassa Eurooppaan. Vertailevan Femage-hankkeen loppuraportti. Helsinki: Väestöliiton Väestöntutkimuslaitos.

Söderling, I. 2013. Maahanmuutto ja suomalaisten asenteet. Teoksessa A. Alitolppa-Niitamo, S. Fågel & M. Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet - ja kotoudumme. Helsinki: Väestöliitto, 15-31.

Tilastokeskus. 2014. Ulkomaalaistaustainen väestö 2013. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 7.6.2015.
http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yvrm_ulsi_201300_2014_12286_net.pdf.

Tuori, S. 2007. Cooking Nation. Gender Equality and Multiculturalism as Nation-Building Discourses. *European Journal of Women's Studies* 14:1, 21-33. London: SAGE Publications. Viitattu 6.6.2015. <http://ejw.sagepub.com.nelli.laurea.fi/content/14/1/21.full.pdf+html>.

Tuori, S. 2009. *The Politics of Multicultural Encounters. Feminist Postcolonial Perspectives*. Åbo: Åbo Academi University Press.

Tuori, S. 2012. Kuunteleminen monikulttuurisuuden mahdollistajana. Teoksessa S. Keskinen, J. Vuori & A. Hirsiaho (toim.) Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere: Tampere University Press, 101-120.

Turtiainen, K. 2013. Maahanmuuttajien vastaanotto ja kotouttaminen kunnissa. Teoksessa V. Korhonen & S. Puukari (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus, 191-205.

Työ- ja elinkeinoministeriö. Kotouttamispalvelut. Viitattu 31.5.2015.
http://www.tem.fi/tyo/maahanmuuttajien_kotouttaminen/kotouttamispalvelut.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2012. Valtion kotouttamisohjelma. Hallituksen painopisteet vuosille 2011-2015. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 27/2012. Helsinki: Edita Publishing Oy. Viitattu 31.5.2015. https://www.tem.fi/files/34181/TEMjul_27_2012_web.pdf.

Urponen, M. 2008. Monikulttuurinen parisuhde ja suomalaisen julkisuuden sukupuolittuneet luokkakuvat. Teoksessa T. Tolonen (toim.) Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino, 122-145.

Urponen, M. 2010. Kansalaisuus, kansallisuus ja sukupuoli. Teoksessa T. Saresma, L-M. Rossi & T. Juvonen (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 292-304.

Valtonen, K. 2008. Social Work and Migration: Immigrant and Refugee Settlement and Integration. Farnham: Ashgate.

Vuori, J. 2012. Arjen kansalaisuus, sukupuoli ja kotouttamistyö. Teoksessa S. Keskinen, J. Vuori & A. Hirsiaho (toim.) Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere: Tampere University Press, 235-262.

Liitteet

Liite 1 Haastattelukysymykset.....	57
------------------------------------	----

Liite 1 Haastattelukysymykset

Teemana maahanmuutto

1. Mikä oli maahanmuuton syy ja millaisia kokemuksia sinulla on maahanmuutosta?
2. Miten koet, että sinuun on suhtauduttu Suomessa?
3. Kuinka raskaita prosesseja maahanmuutto ja kotoutuminen ovat sinulle olleet?
4. Saitko tarpeeksi tukea esimerkiksi viranomaisilta tai järjestöiltä Suomeen saapuessasi?
5. Millaiset ovat nykyiset verkostosi Suomessa? Millaiset ne olivat saapuessasi Suomeen?
6. Käytkö töissä tai opiskeletko? Oliko työllistyminen tai opiskelupaikan saaminen helppoa?
7. Tunnetko, että olet kotoutunut Suomeen?
8. Mikä on ollut vaikeaa kotoutumisprosessin aikana? Entä helppoa?
9. Keiden ihmisten parissa vietät aikaasi nykyään? Kantasuomalaisten vai muiden maahanmuuttajien?

Teemana naiseus ja naisena oleminen

1. Millainen on naisen asema kotimaassasi ja miten koet sen eroavan Suomesta?
2. Mitä naiseus sinulle merkitsee?
3. Miten koet identiteettisi, koetko olevasi suomalainen nainen?
4. Miten koet suomalaisen tai länsimaalaisen naisen roolin?
5. Miten haluaisit välittää naisen asemaa lapsillesi?
6. Onko sukupuolisensitiivinen järjestötoiminta mielestäsi hyvää?

Teemana Aistien-menetelmä sekä Lumon tapahtuma

1. Oliko Aistien-menetelmä sinulle ennestään tuttu?
2. Miksi halusit lähteä mukaan rakentamaan Aistien-tilaa?
3. Millaisia odotuksia sinulla oli yhteistyöltä/tapahtumalta?
4. Millaisia tavoitteita asetit yhteistyölle ja itsellesi?
5. Oliko työskentely sinusta selkeää koko prosessin aikana?
6. Koitko, että ryhmässä oli hyvä yhteishenki ja yhteistyö oli toimivaa?
7. Mitä uutta opit prosessin aikana?
8. Oletko saanut uusia verkostoja?
9. Mitä haastavaa koit prosessin ja yhteistyön aikana?
10. Voisiko Aistien-menetelmä toimia kotoutumisen tukena?